

Natura 2000-gebied Eemmeer & Gooimeer Zuidoever

De Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit

Gelet op artikel 4, eerste en tweede lid, van Richtlijn 79/409/EEG van de Raad van 2 april 1979 inzake het behoud van de vogelstand (PbEG L 103);

Gelet op de artikelen 10a en 15 van de Natuurbeschermingswet 1998;

BESLUIT:

Artikel 1

Het besluit tot aanwijzing van het gebied Eemmeer, Gooimeer en IJmeer als speciale beschermingszone in de zin van artikel 4, eerste lid, van Richtlijn 79/409/EEG van de Raad van 2 april 1979 inzake het behoud van de vogelstand (PbEG L 103) van 18 november 1994 (NBLF 949511; Stcrt. 1994, nr. 234), voor zover betrekking hebbend op de deelgebieden Eemmeer en Gooimeer, wordt als volgt gewijzigd:

- a. de begrenzing van het aangewezen gebied wordt op de in paragraaf 3.3 van de Nota van toelichting, zoals bedoeld in artikel 2, eerste lid, van dit besluit beschreven wijze gewijzigd;
- b. de Nota van toelichting, voor zover betrekking hebbend op de deelgebieden Eemmeer en Gooimeer, wordt ingetrokken en vervangen door de Nota van toelichting, zoals bedoeld in artikel 2, eerste lid, van dit besluit;
- c. de in de aanhef bedoelde speciale beschermingszone geldt als te zijn aangewezen voor de volgende vogelsoorten, welke worden beschermd op grond van artikel 4, eerste lid, van Richtlijn 79/409/EEG:
A037 Kleine zwaan
A068 Nonnetje
A193 Visdief
- d. de in de aanhef bedoelde speciale beschermingszone geldt als te zijn aangewezen voor de volgende trekkende vogelsoorten, welke worden beschermd op grond van artikel 4, tweede lid, van Richtlijn 79/409/EEG:
A005 Fuut
A017 Aalscholver
A043 Grauwe gans
A050 Smient
A051 Krakeend
A056 Slobeend
A059 Tafeleend
A061 Kuifeend
A125 Meerkoet
- e. de kaart voor zover van toepassing op het in de aanhef genoemde besluit, voor zover betrekking hebbend op de deelgebieden Eemmeer en Gooimeer, wordt ingetrokken.

Artikel 2

1. Dit besluit gaat vergezeld van een Nota van toelichting inclusief bijlagen en een kaart die integraal deel uitmaken van dit besluit.

2. De in artikel 1 genoemde speciale beschermingszone vormt het Natura 2000-gebied **Eemmeer & Gooimeer Zuidoever**, waarvan de instandhoudingsdoelstelling in de zin van artikel 10a, tweede lid, van de Natuurbeschermingswet 1998 is opgenomen in de Nota van toelichting.

Artikel 3

1. De bekendmaking van dit besluit geschiedt in de Staatscourant.
2. Dit besluit treedt in werking op de dag na bekendmaking in de Staatscourant.

De Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit,
w.g. G. Verburg

Dit besluit, de kaart en de Nota van toelichting worden gedurende zes weken ter inzage gelegd in de onderstaande vestigingen van de Directie Regionale Zaken van het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit:

- Vestiging Noord: Cascadeplein 6, 9726 AD GRONINGEN;
- Vestiging Oost: Verzetslaan 30, 7411 HX DEVENTER;
- Vestiging West: Herman Gorterstraat 55, 3511 EW UTRECHT;
- Vestiging Zuid: Keizersgracht 5, 5611 GB EINDHOVEN.

De terinzagelegging vindt tevens plaats in de gemeentehuizen van de betreffende gemeente(n), in de kantoren van de waterschappen waaronder het gebied valt en in de provinciehuizen van de betreffende provincie(s). Het besluit kan ook worden ingezien op internet op het adres: <http://www.minInv.nl/natura2000> en het zal bovendien worden bekendgemaakt in dag-, nieuws- en huis-aan-huisbladen.

Belanghebbenden die hun zienswijze als bedoeld in artikel 3:15 van de Algemene wet bestuursrecht naar voren hebben gebracht of die het redelijkerwijs niet verweten kan worden geen zienswijze naar voren te hebben gebracht, kunnen tot zes weken ná de eerste dag van de terinzagelegging beroep instellen bij de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State, Postbus 20019, 2500 EA Den Haag.

Nota van toelichting van het Natura 2000-gebied Eemmeer & Gooimeer Zuidoever bij de wijziging van besluit NBLF 949511 inhoudende de aanwijzing van Eemmeer, Gooimeer en IJmeer, voor zover betrekking hebbend op de deelgebieden Eemmeer en Gooimeer, als speciale beschermingszone in het kader van de Richtlijn 79/409/EEG van de Raad van 2 april 1979 inzake het behoud van de vogelstand en hierna te noemen de Vogelrichtlijn

1. INLEIDING

Met dit besluit wordt het besluit tot de aanwijzing van Eemmeer, Gooimeer en IJmeer, voor zover betrekking hebbend op de deelgebieden Eemmeer en Gooimeer, als speciale beschermingszone onder de Vogelrichtlijn, inclusief de daarbij behorende Nota van toelichting, gewijzigd. Het gebied wordt ook aangewezen als het Natura 2000-gebied Eemmeer & Gooimeer Zuidoever, waarbij instandhoudingsdoelstellingen worden toegevoegd. De aanwijzing van het deelgebied IJmeer, dat ook onderdeel uitmaakt van besluit NBLF 949511 (zie bijlage A), wordt door dit besluit niet gewijzigd.

Artikel 1 van het besluit regelt de belangrijkste wijzigingen ten opzichte van het eerder genomen besluit tot aanwijzing van het gebied onder de Vogelrichtlijn. Zo wordt de Nota van toelichting, behorende bij het bestaande Vogelrichtlijnbesluit, voor zover betrekking hebbend op de deelgebieden Eemmeer en Gooimeer, geheel ingetrokken. Daarnaast worden de vogelsoorten opgesomd waarvoor het gebied van belang is en waarvoor het wordt geacht te zijn aangewezen.

In artikel 2 van het besluit wordt de term Natura 2000-gebied geïntroduceerd en wordt bepaald dat er voor het gebied een instandhoudingsdoelstelling verwezenlijkt dient te worden. Deze doelstelling heeft betrekking op de in artikel 1 opgesomde vogelsoorten. De vogels waarvoor instandhoudingsdoelstellingen zijn vastgesteld, zijn geselecteerd aan de hand van de criteria die destijds zijn gebruikt bij de aanwijzing van de Vogelrichtlijngebieden in 2000. In dit deel van het besluit is het Natura 2000-gebied Eemmeer & Gooimeer Zuidoever gevormd uit het Vogelrichtlijngebied, waarbij instandhoudingsdoelstellingen zijn toegevoegd. De instandhoudingsdoelstellingen staan in de Nota van toelichting. Het deelgebied IJmeer zal middels een afzonderlijk besluit worden samengevoegd met de Vogelrichtlijngebieden IJmeer en Markermeer en het Habitatrichtlijngebied Gouwzee en Kustzone Muiden tot het Natura 2000-gebied Markermeer & IJmeer.

Artikel 3 regelt de bekendmaking en de inwerkingtreding van dit besluit.

In hoofdstuk 2 van deze Nota van toelichting wordt de aanwijzing op grond van de Vogelrichtlijn kort toegelicht. Vervolgens wordt in hoofdstuk 3 een vernieuwde gebiedsbeschrijving gegeven en wordt ingegaan op eventuele grenswijzigingen die zijn doorgevoerd nadat het gebied als Vogelrichtlijngebied is aangewezen. Tevens wordt in hoofdstuk 3 de bij dit besluit behorende kaart toegelicht. In hoofdstuk 4 wordt een opsomming gegeven van soorten waaraan het gebied zijn betekenis ontleent. Eventueel doorgevoerde wijzigingen worden in bijlage B van een toelichting voorzien.

Een belangrijk onderdeel van de Nota van toelichting is de opsomming van de instandhoudingsdoelstellingen in hoofdstuk 5. Allereerst worden de algemene doelstellingen geformuleerd en vervolgens staan de instandhoudingsdoelstellingen van de in het gebied aanwezige soorten vermeld. Er wordt aangegeven in welke richting de betreffende instandhoudingsdoelstelling zich zal moeten ontwikkelen. Daarvoor worden

de termen "behoud", "uitbreiding" of "verbetering" gebruikt. Voor soorten is het leefgebied medebepalend en geldt een verdeling in omvang en kwaliteit leefgebied. De aanduiding van de instandhoudingsdoelstelling van een soort is altijd in de vorm van "behoud" of "uitbreiding" van omvang leefgebied en van "behoud" of "verbetering" van kwaliteit van leefgebied ten behoeve van "behoud" of "uitbreiding" van de populatie.

Daarnaast zijn aan de Nota van toelichting drie bijlagen toegevoegd. Ook de bijlagen maken integraal onderdeel uit van het besluit. Bijlage A (voor zover van toepassing) laat zien welke terreindelen zijn vervallen of zijn toegevoegd als onderdeel van de speciale beschermingszone in de zin van de Vogelrichtlijn. Bijlage B is toegevoegd naar aanleiding van zienswijzen en omvat een nadere onderbouwing van wijzigingen in Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen en toewijzing van en wijzigingen in instandhoudingsdoelstellingen. In bijlage C wordt naar aanleiding van de ontvangen zienswijzen een nadere onderbouwing van het besluit gegeven. De gebiedsspecifieke behandeling van zienswijzen in deze bijlage beperkt zich tot de punten die direct van invloed zijn op dit aanwijzingsbesluit.

2. AANWIJZING VOGELRICHTLIJN

Het gebied is op 18 november 1994 (NBLF 949511) onder de naam "Eemmeer, Gooimeer en IJmeer" aangewezen als speciale beschermingszone onder de Vogelrichtlijn (verder aangeduid als "Vogelrichtlijngebied"). Bij de Europese Commissie zijn de deelgebieden Gooimeer en Eemmeer bekend onder nummers NL3009011 (Gooimeer) en NL9802035 (Eemmeer). Het bestaande Vogelrichtlijnbesluit NBLF 949511 is, voor zover betrekking hebbend op de deelgebieden Eemmeer en Gooimeer, door middel van dit besluit gewijzigd.

Naast mogelijke grenswijzigingen kan er ook een wijziging plaatsvinden bij de vogelsoorten, waarvoor dit gebied destijds is aangewezen. Deze eventuele wijzigingen worden toegelicht in bijlage B. In dit besluit worden alle vogelsoorten opgesomd waarvoor het gebied wordt geacht te zijn aangewezen.

De deelgebieden Eemmeer en Gooimeer van het hiervoor genoemde Vogelrichtlijngebied worden voortaan aangeduid als Natura 2000-gebied Eemmeer & Gooimeer Zuidoever (landelijk gebiedsnummer 77). Natura 2000 is het samenhangende Europees ecologisch netwerk bestaande uit de gebieden aangewezen onder de Habitatrictlijn en onder de Vogelrichtlijn. Dit netwerk moet de betrokken natuurlijke habitattypen, habitats van soorten en de leefgebieden van vogels in een gunstige staat van instandhouding behouden of, in voorkomend geval, herstellen. De instandhoudingsdoelstellingen (hoofdstuk 5) en eventuele wijziging van de begrenzing zijn in algemene zin nader toegelicht in het Natura 2000 doelendocument (2006)¹. Dit document geeft het beleidskader van de geformuleerde instandhoudingsdoelstellingen weer en van de daarbij gehanteerde systematiek. Beschrijvingen van habitattypen en (vogel)soorten waarvoor doelen zijn vastgesteld, zijn opgenomen in het Natura 2000 profielendocument (2008)².

¹ Ministerie van LNV (2006): Natura 2000 doelendocument. Duidelijkheid bieden, richting geven en ruimte laten. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Den Haag.

² Ministerie van LNV (2008): Natura 2000 profielendocument. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Den Haag.

Het Natura 2000-gebied Eemmeer & Gooimeer Zuidoever ligt in de provincies Flevoland, Noord-Holland en Utrecht en behoort tot het grondgebied van de gemeenten Almere, Zeewolde, Blaricum, Huizen, Naarden, Bunschoten en Eemnes.

2.1 Beschermd natuurmonumenten

Ingevolge artikel 15a, tweede en derde lid, van de Natuurbeschermingswet 1998 vervalt van rechtswege de status van de hieronder opgesomde natuurmonumenten³. Het beschermd natuurmonument Gooikust Naarden is aangewezen op 21 februari 1974 (NBOR/S-13092; Stcrt. 1974, nr. 48).

Het staatsnatuurmonument Gooikust Naarden is aangewezen op 3 september 1974 (NBOR/S 13547; Stcrt. 1974, nr. 175).

Het staatsnatuurmonument Eemmeer is aangewezen op 7 december 1976 (NLB/N 23399; Stcrt. 1977, nr. 8).

Het staatsnatuurmonument Gooimeer is aangewezen op 30 december 1985 (NMF/N 85-10494; Stcrt. 1986, nr. 2).

Op grond van de wet heeft de instandhoudingsdoelstelling voor de gedeelten van het Natura 2000-gebied waarop de aanwijzingen als natuurmonument van toepassing waren, mede betrekking op de doelstellingen ten aanzien van het behoud, herstel en de ontwikkeling van het natuurschoon of de natuurwetenschappelijke betekenis van het gebied zoals deze waren vastgelegd in de vervallen besluiten (zie verder hoofdstuk 5).

De gebieden, die in het verleden als natuurmonument zijn aangewezen, zijn op de bijgevoegde kaarten ook als zodanig te herkennen.

3. GEBIEDSBESCHRIJVING EN BEGRENZING

3.1 Gebiedsbeschrijving

Het Eemmeer en het Gooimeer ontstonden als verzoete overblijfselen van de voormalige Zuiderzee toen zuidelijk Flevoland werd drooggelegd (1968). Het Eemmeer ontvangt vooral water uit de Gelderse Vallei, via de Eem, een kleiner deel wordt aangevoerd vanuit de Veluwerandmeren. Het water in het Gooimeer is een mengsel van water uit het Eemmeer en uit het IJmeer, waarmee het Gooimeer in open verbinding staat. Het Eemmeer heeft een gemiddelde diepte van -1,9 m NAP, het Gooimeer is met -3,6 m NAP, mede door de aanwezigheid van diepe zandwinputten, gemiddeld relatief diep. Alleen de ondiepe zone ten westen van Huizen, met een maximum diepte van -1,2 m NAP en grotendeels minder dan een meter diep, is aangewezen.

Door de aanleg van het zandtalud ten behoeve van de Stichtse Brug is hierlangs in het Eemmeer in de jaren tachtig een brede rietstrook ontstaan. In het Eemmeer is tijdens de aanleg van de polderdijk van zuidelijk Flevoland het eiland De Dode Hond opgespoten. In 1992 is verder ten oosten van de Stichtse Brug een kleine zandplaat aangelegd (de Visdief). De zuidkust bestaat uit polders die eind zestiende, begin zeventiende eeuw ontstaan zijn door bekading van opgeslibd land. De oevers bestaan voornamelijk uit moerasvegetaties met slikranden. Op het eiland De Dode Hond worden daarnaast ook wilgenbossen en struwelen aangetroffen. In vergelijking met de overige randmeren komen er in het Eemmeer weinig waterplanten voor. Alleen in de baai ten zuiden van De Dode Hond worden structureel waterplanten aangetroffen. Het

³ De oude wet kende zowel staatsnatuurmonumenten als beschermde natuurmonumenten. Dit verschil is in de huidige wet komen te vervallen.

Eemmeer is sterk geëutrofeerd. De nutriëntbelasting is sinds de jaren tachtig teruggedrongen. In beide meren is sprake van verbetering van de waterkwaliteit en toename van mosselen en waterplanten.

Gooimeer Zuidoever omvat ondiep water met waterplanten en een brede strook verland oevergebied, dat geleidelijk overgaat in een brede zandstrook met een hoge wal, waarachter zich laag gelegen graslanden bevinden. Er heerst een zilt en brak milieu. Verder worden ondiepe wateren, oevers, rietlanden en enige vochtige graslanden aangetroffen. De kustlijn is destijds ontstaan door afslag van de stuwwal van het Gooi als gevolg van getijdenbeweging. Door sedimentatie is een min of meer terrasvormige afzetting even onder de wateroppervlakte gevormd en een zandige en lemige klif ontstaan.

3.2 Landschappelijke context

Eemmeer & Gooimeer Zuidoever behoort tot het Natura 2000-landschap "Meren & Moerassen".

3.3 Begrenzing en oppervlakte

De begrenzing van het Natura 2000-gebied is aangegeven op de bij de aanwijzing behorende kaart. Het Natura 2000-gebied ligt wat het Eemmeer betreft globaal tussen de Eemmeerdijk in het noorden, de polders van Eemland in het zuiden, en de Stichtse Brug in het westen. Noordwestelijk van Bunschoten-Spakenburg loopt de grens door het water. Wat het Gooimeer betreft ligt de grens globaal door het water tussen de Gooise kust en de vaargeul in het noorden, de rijksweg A1 in het westen, de Oostdijk en de bossen van Naarden en Huizen in het zuiden. De oostelijke grens ligt langs de zuiveringsinstallatie van Huizen.

Het Natura 2000-gebied beslaat een oppervlakte van ongeveer 1.580 ha. De oppervlakte van de gezamenlijke natuurmonumenten bedraagt ongeveer 1.560 ha. Deze natuurmonumenten vallen geheel binnen de begrenzing van het Natura 2000-gebied. Voor de exacte oppervlakten wordt verwezen naar de legenda van de bij dit besluit behorende kaart. Deze cijfers betreffen bruto-oppervlakten omdat bij de berekening geen rekening is gehouden met niet op de kaart, tekstueel uitgesloten delen (zie paragraaf 3.4).

De begrenzing van het Vogelrichtlijngebied is op de kaart op enkele technische punten verbeterd⁴:

- De begrenzing is waar mogelijk gelegd langs topografisch herkenbare lijnen, zoals wegen, wateren, perceelscheidingen en bosranden.
- De begrenzing is afgestemd op die van de (voormalige) natuurmonumenten opdat deze geheel binnen het Vogelrichtlijngebied vallen.
- Overlap van 5 meter of minder met kadastrale percelen die grotendeels buiten het gebied zijn gelegen, is gelet op de kadastrale inschrijving⁵, waar mogelijk beperkt. Dit betekent dat aldaar de kadastrale lijn is aangehouden. Deze werkwijze is alleen gevolgd op plekken waar geen Natura 2000-waarden aanwezig zijn. (°)

De aanwijzing van Eemmeer & Gooimeer Zuidoever als Vogelrichtlijngebied is indertijd (1994) gecombineerd met die van een deel van het IJmeer (Kustzone bij Muiden). Dit

⁴ Wijzigingen aangeduid met een nulletje (°) betreffen aanpassingen ten opzichte van het ontwerpbesluit.

⁵ Conform artikel 15 van de Wet kenbaarheid publiekrechtelijke beperkingen onroerende zaken (Stb. 2004, 31) is dit besluit, wat betreft de kadastrale percelen die geheel of gedeeltelijk binnen het aangewezen gebied zijn gelegen, in de kadastrale registratie als beperking ingeschreven.

deel van het IJmeer zal te zijner tijd worden samengevoegd met het in 2000 aangewezen resterende deel van het IJmeer en het eveneens in 2000 aangewezen Markermeer tot het Natura 2000-gebied Markermeer & IJmeer.

3.4 Toelichting bij de kaart en uitgesloten delen

De begrenzing van het Natura 2000-gebied is aangegeven op de bij de aanwijzing behorende kaart. Voor zover van toepassing is daarbij onderscheid gemaakt tussen de begrenzingen van Habitatrichtlijngebied, Vogelrichtlijngebied en (voormalige) natuurmonumenten. Daar waar de kaart en de Nota van toelichting, bijvoorbeeld om kaarttechnische redenen, niet overeenstemmen, is de tekst in deze paragraaf doorslaggevend. In voorkomende gevallen zijn op de kaart ook aangrenzende Natura 2000-gebieden aangegeven. Aan de indicatief aangeduide begrenzing van deze gebieden kunnen geen rechten worden ontleend (voor de begrenzing van deze gebieden wordt verwezen naar de kaarten van de betreffende aangewezen of aangemelde gebieden).

Voor de begrenzing van Natura 2000-gebieden geldt de volgende algemene exclaveringsformule: Bestaande bebouwing, erven, tuinen, verhardingen en hoofdspoorwegen maken geen deel uit van het aangewezen gebied, tenzij daarvan in paragraaf 3.3 wordt afgeweken. Voor de gebruikte begrippen gelden de volgende definities (voor zover van toepassing in het onderhavige gebied):

- Bebouwing betreft één of meer gebouwen of bouwwerken geen gebouwen zijnde. Gebouw: elk bouwwerk, dat een voor mensen toegankelijke, overdekte, geheel of gedeeltelijk met wanden omsloten ruimte vormt. Bouwwerk: elke constructie van enige omvang van hout, steen, metaal of ander materiaal, welke hetzij direct of indirect met de grond verbonden is, of hetzij direct of indirect steun vindt in of op de grond.
- Erven zijn de onmiddellijk aan een woning of ander gebouw gelegen, daarbij behorende en daarmee in gebruik zijnde terreinen.
- Tuinen zijn in de onmiddellijke nabijheid van een woning of ander gebouw gelegen intensief onderhouden terreinen, beplant met siergewassen en gazons of in gebruik als moestuin, die zich duidelijk onderscheiden van de omgeving. Tuinen zijn meestal besloten en omheind middels een afrastering, schutting, muur of haag, of (deels) omgeven door een sloot.
- Verhardingen kunnen bijvoorbeeld zijn: wegen, pleinen, parkeervoorzieningen, erfverhardingen en steenglooiingen. Wegen betreffen alle voor het gemotoriseerd verkeer in gebruik zijnde kunstmatig verharde wegen met inbegrip van de daarin liggende bruggen en duikers en de tot die wegen behorende paden en bermen of zijkanten.
- Hoofdspoorwegen betreffen spoorlijnen die zijn opgenomen in het Besluit aanwijzing hoofdspoorwegen (Stb. 2004, nr. 722). Langs hoofdspoorwegen geldt artikel 20 van de Spoorwegwet.

4. NATURA 2000-WAARDEN

4.1 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt een opsomming gegeven van de waarden waaraan het gebied zijn betekenis ontleent als Vogelrichtlijngebied. Paragraaf 4.2.1 vermeldt de vogelsoorten waarvoor het gebied onder de Vogelrichtlijn is aangewezen. Op alle vermelde vogelsoorten is een instandhoudingsdoelstelling van toepassing (zie hoofdstuk 5).

4.2 Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen

4.2.1 Vogelrichtlijn: vogelsoorten (bijlage I en artikel 4.2)

Het gebied is aangewezen voor de volgende soorten opgenomen in bijlage I van de Vogelrichtlijn:

- A037** Kleine zwaan (*Cygnus columbianus*)
- A068** Nonnetje (*Mergus albellus*)
- A193** Visdief (*Sterna hirundo*)

Verder is het gebied aangewezen voor de volgende andere geregeld voorkomende trekvogels waarvoor het gebied van betekenis is als broed-, rui- en/of overwinteringsgebied en rustplaatsen in hun trekzones (artikel 4.2):

- A005** Fuut (*Podiceps cristatus*)
- A017** Aalscholver (*Phalacrocorax carbo*)
- A043** Grauwe gans (*Anser anser*)
- A050** Smient (*Anas penelope*)
- A051** Krakeend (*Anas strepera*)
- A056** Slobeend (*Anas clypeata*)
- A059** Tafeleend (*Aythya ferina*)
- A061** Kuifeend (*Aythya fuligula*)
- A125** Meerkoet (*Fulica atra*)

Wijzigingen ten opzichte van de aanwijzing als Vogelrichtlijngebied (1994) en/of het ontwerpbesluit (2007) zijn verklaard in bijlage B.1 van deze Nota van toelichting⁴.

5. INSTANDHOUDINGSDOELSTELLINGEN

5.1 Inleiding

Het ecologisch netwerk Natura 2000 moet de betrokken natuurlijke habitats en leefgebieden van soorten in hun natuurlijke verspreidingsgebied in een gunstige staat van instandhouding behouden of in voorkomend geval herstellen. Onder het begrip "instandhouding" wordt een geheel aan maatregelen verstaan die nodig zijn voor het behoud of herstel van natuurlijke habitats en populaties van wilde dier- en plantensoorten in een gunstige staat van instandhouding. Ingevolge artikel 4, vierde lid, Habitatrichtlijn worden bij aanwijzing als Habitatrichtlijngebied "tevens de prioriteiten vast[gesteld] gelet op het belang van de gebieden voor het in een gunstige staat van instandhouding behouden of herstellen van een type natuurlijke habitat [...] of van een soort [...] alsmede voor de coherentie van Natura 2000 en gelet op de voor dat gebied bestaande dreiging van achteruitgang en vernietiging".

Deze bepaling is in artikel 10a, tweede lid, van de Natuurbeschermingswet 1998 nader uitgewerkt. Op grond van dit artikel bestaat de verplichting om in een aanwijzing doelstellingen ten aanzien van de instandhouding van leefgebieden van vogelsoorten dan wel doelstellingen ten aanzien van de instandhouding van natuurlijke habitats of populaties van de in het wild levende dier- en plantensoorten op te nemen. Om die reden zijn voor elk Natura 2000-gebied instandhoudingsdoelstellingen ontwikkeld, waarbij per habitattypen en per (vogel)soort is uitgegaan van landelijke doelen en de bijdrage die een gebied redelijkerwijs kan leveren voor het bereiken van een gunstige

staat van instandhouding op landelijk niveau. Tevens is daarbij aangegeven welke habitattypen en/of (vogel)soorten ten koste mogen gaan van andere habitattypen en (vogel)soorten. Bij broedvogelsoorten met een regionale doelstelling is in de toelichting aangegeven wat in een bepaalde periode de minimale en maximale bijdrage van het betreffende gebied aan het regionale doelniveau is geweest. Voor een beperkt aantal (vogel)soorten en habitattypen zijn op basis van artikel 10a, derde lid van de Natuurbeschermingswet 1998 "complementaire doelen" geformuleerd. Het betreft (vogel)soorten en habitattypen die onder druk staan en waarvoor Nederland in Europees verband een bijzondere verantwoordelijkheid heeft. Dit betekent dat aan een beperkt aantal Vogelrichtlijngebieden Habitatrichtlijn doelen zijn toegekend (en andersom) en dat aan een beperkt aantal Habitatrichtlijngebieden "ontwikkeldoelen" zijn toegekend. Met behulp van deze complementaire doelen is de realisering van de landelijke doelen beter gewaarborgd. Deze doelen maken volwaardig deel uit van de aanwijzingsbesluiten. De betreffende waarden worden niet aangemeld bij de Europese Commissie.

In bijlage B.2 van deze Nota van toelichting is een overzicht opgenomen van alle gebiedsdoelstellingen per vogelsoort.

Voor de Natura 2000-gebieden zullen in beheerplannen instandhoudingsmaatregelen worden uitgewerkt die beantwoorden aan de gebiedsspecifieke ecologische vereisten van de betrokken natuurlijke habitats en (vogel)soorten.

Als verdere invulling van het stellen van prioriteiten zijn voor de acht onderscheiden Natura 2000-landschappen⁶ kernopgaven geformuleerd op grond van de daar voorkomende habitattypen en soorten, de landelijke betekenis van deze waarden binnen het betreffende landschap, de belangrijkste verbeteropgaven en de beïnvloedingsmogelijkheden. Per landschap omvatten ze de belangrijkste behoud- en herstelopgaven. De kernopgaven stellen prioriteiten ("richting geven") en geven overeenkomsten en verschillen tussen en binnen de gebieden aan. Zij hebben in het bijzonder betrekking op habitattypen en (vogel)soorten die sterk onder druk staan en/of waarvoor Nederland van groot of zeer groot belang is. De kernopgaven worden per Natura 2000-landschap behandeld en opgesomd in hoofdstuk 5 van het Natura 2000 doelendocument (2006).

5.2 Algemene doelen

Behoud en indien van toepassing herstel van:

1. de bijdrage van het Natura 2000-gebied aan de ecologische samenhang van Natura 2000 zowel binnen Nederland als binnen de Europese Unie;
2. de bijdrage van het Natura 2000-gebied aan de biologische diversiteit en aan de gunstige staat van instandhouding van natuurlijke habitats en soorten binnen de Europese Unie, die zijn opgenomen in bijlage I of bijlage II van de Habitatrichtlijn. Dit behelst de benodigde bijdrage van het gebied aan het streven naar een op landelijk niveau gunstige staat van instandhouding voor de habitattypen en de soorten waarvoor het gebied is aangewezen;
3. de natuurlijke kenmerken van het Natura 2000-gebied, inclusief de samenhang van de structuur en functies van de habitattypen en van de soorten waarvoor het gebied is aangewezen;
4. de op het gebied van toepassing zijnde ecologische vereisten van de habitattypen en soorten waarvoor het gebied is aangewezen.

⁶ Het Natura 2000-landschap van het gebied waarop dit besluit betrekking heeft staat vermeld in paragraaf 3.2 van deze Nota van toelichting.

5.3 Vogelrichtlijn: broedvogels

A193 Visdief

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 280 paren.

Toelichting De visdief is van oudsher broedvogel langs de kusten van het voormalige IJsselmeer. Het aantal paren wordt tegenwoordig sterk bepaald door het aanbod van geschikte nestplaatsen die ontstaan bij het opspuiten van eilandjes ten behoeve van natuurontwikkeling. In de periode 1999-2003 broedden op eiland De Visdief (de enige kolonie binnen de grenzen van Vogelrichtlijngebied Eemmeer) jaarlijks tussen 58 en 436 paren. Het aantal broedparen is sinds 2002 sterk afgenomen door verplaatsing van de broedkolonie naar met name het eilandje Huizerhoef dat in het Gooimeer buiten het aangewezen gebied is gelegen. Het gebied heeft voldoende draagkracht voor een sleutelpopulatie.

5.4 Vogelrichtlijn: niet-broedvogels

A005 Fuut

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 160 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Het gebied heeft voor de fuut met name een functie als foerageergebied. De soort is het hele jaar present, met verhoogde aantallen in augustus-november en in maart. In de eerste helft van de jaren tachtig is de populatie sterk toegenomen; sinds de tweede helft van de jaren negentig weer afnemend. Net als de aalscholver (A017) en andere viseters (zoals sterns) houdt dit mogelijk verband met concurrentie om kleine vis met sterke jaarklassen van de snoekbaars. Het aantalsverloop is in beide meren ongeveer gelijk. Behoud van de huidige situatie is voldoende, de waarschijnlijke oorzaak van de landelijk matig ongunstige staat van instandhouding is niet gelegen in dit gebied.

A017 Aalscholver

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 160 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Het gebied heeft voor de aalscholver met name een functie als foerageergebied. De soort is het hele jaar present, met sterk verhoogde aantallen in september/oktober. De populatie is sterk toegenomen rond midden jaren tachtig; recentere aantallen liggen weer iets lager, net als de fuut (A005) en andere viseters (sterns), mogelijk in relatie met concurrentie om kleine vis met sterke jaarklassen van de snoekbaars. Uiteindelijk is in het Eemmeer weer herstel opgetreden. Behoud van de huidige situatie is voldoende gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding.

A037 Kleine zwaan

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 2 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Het gebied heeft voor de kleine zwaan met name een functie als foerageergebied. De soort is een wintergast, vooral aanwezig in oktober-december, met kleinere aantallen tot maart. In het verleden traden sterke

jaar-op-jaar fluctuaties op, en in de jaren negentig is de populatie in beide meren sterk afgenomen. In recente jaren was de soort nagenoeg afwezig. Deze afname is enerzijds verbonden aan de afname van de internationale populatie omvang, anderzijds waarschijnlijk aan concurrentie met andere soorten (knobbelzwaan). Behoud van de huidige situatie is voldoende, de waarschijnlijke oorzaak van de landelijk matig ongunstige staat van instandhouding is niet gelegen in dit gebied.

A043 Grauwe gans

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 300 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Het gebied heeft voor de grauwe gans met name een functie als foerageergebied en als slaapplaats. De draagkrachtschatting heeft betrekking op de foerageerfunctie. De soort is het hele jaar present, met een sterke piek in oktober; in het Eemmeer ook in maart. Zoals overal is de populatie fors toegenomen. Handhaving van de huidige situatie is voldoende want de landelijke staat van instandhouding is gunstig. De doelstelling heeft geen betrekking op de eventuele functie van het gebied als broedgebied voor deze soort.

A050 Smient

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 4.900 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting De aantallen smienten zijn van internationale betekenis. Het gebied heeft voor de soort met name een functie als slaapplaats. De soort is een overwinteraar, vooral aanwezig van oktober-maart. Tot midden jaren tachtig is de populatie zeer sterk toegenomen, daarna enige tijd stabiel gebleven en recent is er weer enige toename. Handhaving van de huidige situatie is voldoende want de landelijke staat van instandhouding is gunstig. De doelstelling heeft geen betrekking op de eventuele functie van het gebied als broedgebied voor deze soort.

A051 Krakeend

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 90 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Het gebied heeft voor de krakeend met name een functie als foerageergebied. De soort is het hele jaar present, met pieken in oktober/november en maart/april. Tot midden jaren tachtig is de populatie toegenomen, daarna is de populatie stabiel gebleven. Handhaving van de huidige situatie is voldoende want de landelijke staat van instandhouding is gunstig.

A056 Slobeend

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 5 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Het gebied heeft voor de slobeend met name een functie als foerageergebied. De soort is vooral aanwezig in augustus-oktober. Er is sprake van een doorgaande afname in aantallen sinds eind jaren tachtig, maar deze wordt landelijk gecompenseerd door een (sterkere) toename in de Oostvaardersplassen. Handhaving van de huidige situatie is voldoende want de landelijke staat van instandhouding is gunstig.

A059 Tafeleend

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 790 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting De aantallen tafeleenden zijn van nationale betekenis en waren in 1993-1997 ook van internationale betekenis. Het gebied heeft voor de soort met name een functie als foerageergebied. Het gebied Eemmeer & Gooimeer Zuidoever levert de grootste bijdrage na de Veluwerandmeren en het Markermeer & IJmeer. De soort is vooral overwinteraar van september-maart, met een piek in het Eemmeer meestal in januari en in het Gooimeer in december. Eind jaren tachtig (Gooimeer) en begin jaren negentig (Eemmeer) is de populatie sterk toegenomen en daarna bijna even fors weer afgenomen, vooral in het Gooimeer, net als de kuifeend (A061). De toename is hoogstwaarschijnlijk gerelateerd aan de toename van de driehoeksmossel (bij gebrek aan kranswieren is dit de voornaamste voedselbron), die echter nog steeds in hoge dichtheden voorkomt. De afname is elders in het IJsselmeergebied gecompenseerd (Veluwerandmeren). Behoud van de huidige situatie is voldoende, de waarschijnlijke oorzaak van de landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding is niet gelegen in dit gebied.

A061 Kuifeend

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 2.700 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Aantallen kuifeenden zijn van nationale betekenis. Het gebied heeft voor de soort met name een functie als foerageergebied. De soort is vooral overwinteraar van september-maart, met een piek in december in het Gooimeer en in het Eemmeer met een piek in oktober. Vooral de tweede helft van de jaren tachtig is de populatie sterk toegenomen en in de jaren negentig weer afgenomen, vooral in het Gooimeer. Wellicht is er sprake van uitwisseling tussen de meren bij nachtelijk foerageren. De toename is hoogst waarschijnlijk gerelateerd aan toename van de driehoeksmossel (bij gebrek aan kranswieren is dit de voornaamste voedselbron), die echter nog steeds in hoge dichtheden voorkomt. De afname is elders in het IJsselmeergebied gecompenseerd. Behoud van de huidige situatie is voldoende, op landelijk niveau is geen herstelopgave geformuleerd.

A068 Nonnetje

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 10 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Het gebied heeft voor het nonnetje met name een functie als foerageergebied. De soort is een overwinteraar, vooral aanwezig van december-maart. Afgezien van tijdelijk hoge aantallen in de tweede helft van de jaren tachtig zijn de aantallen stabiel of licht toenemend. Behoud van de huidige situatie is voldoende, de waarschijnlijke oorzaak van de landelijk matig ongunstige staat van instandhouding is niet gelegen in dit gebied.

A125 Meerkoet

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 1.700 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Het gebied heeft voor de meerkoet met name een functie als foerageergebied. De hoogste aantallen zijn aanwezig in september-maart.

In beide meren is de populatie sterk toegenomen in de tweede helft van de jaren tachtig en de eerste helft van de jaren negentig, waarschijnlijk in respons op een toename van driehoeksmosselen. Sindsdien is het aantalsverloop stabiel.

5.5 Beschermd natuurplekken

Het Natura 2000-gebied omvat één of meer voormalige beschermd natuurplekken (zie paragrafen 2.1 en 3.3 van deze Nota van toelichting). Ingevolge artikel 15a, derde lid, Natuurbeschermingswet 1998, heeft de bescherming van dat deel van het gebied, dat zijn status als beschermd natuurplek heeft verloren, mede betrekking op de doelstellingen ten aanzien van het behoud, herstel en de ontwikkeling van het natuurschoon of de natuurwetenschappelijke betekenis van het gebied zoals bepaald in het van rechtswege vervallen besluit. Voor zover deze doelstellingen Natura 2000-waarden betreffen (zoals opgenomen in paragraaf 4.2 van deze Nota van toelichting), maken deze deel uit van de in voorgaande paragrafen opgenomen instandhoudingsdoelstellingen. Indien de doelstellingen geen Natura 2000-waarden betreffen, houden deze doelstellingen, zoals de bescherming van het natuurschoon, hun zelfstandige betekenis. In een aantal gevallen is het niet mogelijk om zowel de doelen die voortkomen uit de aanwijzing als beschermd natuurplek als de Natura 2000-doelstellingen te bereiken (bijvoorbeeld omdat dat om tegenstrijdig beheer vraagt). In deze gevallen hebben de Natura 2000-doelen voorrang om de Europeesrechtelijke verplichtingen na te komen.

In het beheerplan zullen de doelen (de natuurwetenschappelijke betekenis en landschappelijke waarden) van voormalige beschermd natuurplekken, net als die van Natura 2000, in ruimte en tijd worden uitgewerkt. Dan wordt ook uitgewerkt waar achteruitgang van het natuurschoon en de natuurwetenschappelijke betekenis is toegestaan ten gunste van Natura 2000-instandhoudingsdoelstellingen. De van rechtswege vervallen besluiten zijn ter informatie aan het einde van dit besluit toegevoegd.

De minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit heeft in haar brief van 30 juni 2009 (TK 2008-2009, 31700 XIV, nr. 160) aangekondigd een voorstel tot wijziging van de Natuurbeschermingswet 1998 in procedure te zullen brengen, waarin wordt voorgesteld dat voor de doelen die voortkomen uit de aanwijzing als beschermd natuurplek - voor zover deze verder gaan dan de Natura 2000 doelen - het oorspronkelijke beschermingsregime voor natuurplekken zal gaan gelden. Wanneer dat aangekondigde wetsvoorstel door het parlement wordt aanvaard, betekent dat onder meer dat de uitwerking van die doelen in het beheerplan facultatief wordt, in plaats van dat daartoe een verplichting geldt.

Bijlage A is niet van toepassing op dit besluit.

Nadere onderbouwing van wijzigingen in Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen en toewijzing van en wijzigingen in instandhoudingsdoelstellingen

- B.1. Wijzigingen in vogelsoorten ten opzichte van aanwijzing als Vogelrichtlijngebied en/of het ontwerpbesluit (paragraaf 4.2.1)
- B.2. Toewijzing instandhoudingsdoelstellingen (hoofdstuk 5)

B.1. Wijzigingen in vogelsoorten ten opzichte van aanwijzing als Vogelrichtlijngebied en/of het ontwerpbesluit (paragraaf 4.2.1)

De vogelsoorten waarvoor het gebied in 1994 is aangewezen als onderdeel van het Vogelrichtlijngebied Eemmeer, Gooimeer en IJmeer (voor zover van toepassing op Eemmeer & Gooimeer Zuidoever), betreffen een opsomming van vogelsoorten waaraan het gebied zijn natuurwetenschappelijke betekenis ontleent. Bij de aanwijzing van 49 Vogelrichtlijngebieden in 2000 is vastgesteld voor welke soorten op grond van artikel 4 van de Vogelrichtlijn een verplichting bestaat voor het treffen van speciale beschermingsmaatregelen in de vorm van de aanwijzing van gebieden (in de Richtlijn aangeduid als "speciale beschermingszones")⁷. Dit betreft in de eerste plaats 46 soorten die zijn opgenomen in bijlage I van de Vogelrichtlijn⁸. Daarnaast zijn gebieden aangewezen voor 51 (andere) trekkende vogelsoorten zoals bedoeld in artikel 4.2 van de Vogelrichtlijn. Een gebied wordt slechts aangewezen voor de soorten waarvoor het gebied van landelijke betekenis is. Hiervan is in beginsel sprake indien het gebied minstens 1% van de landelijke broedpopulatie herbergt, indien 0,1% van de biogeografische populatie geregeld in het gebied verblijft of indien het gebied in combinatie met andere gebieden voldoende bijdrage kan leveren aan een sleutelpopulatie. De vogelsoorten zijn ontleend aan SOVON & CBS (2005)⁹. Dit rapport heeft ten grondslag gelegen aan de formulering van de instandhoudingsdoelstellingen voor de Vogelrichtlijnsoorten. Om ecologische redenen, die in voorkomende gevallen hieronder zijn vermeld, is soms van deze algemene criteria afgeweken. Deze werkwijze heeft voor de lijst van vogelsoorten waarvoor dit gebied is aangewezen, de volgende consequenties:

- Van de oorspronkelijke aanwijzing zijn de volgende vogelsoorten gehandhaafd: fuut (A005), aalscholver (A017), kleine zwaan (A037), smient (A050), kraakeend (A051), slobbeend (A056), tafeleend (A059) en kuifeend (A061) als niet-broedvogels, en visdief (A193) als broedvogel.
- In aanvulling op de oorspronkelijke aanwijzing, maar conform het ontwerpbesluit (2007), is het gebied ook aangewezen voor één vogelsoort van bijlage I: nonnetje (A068) als niet-broedvogel, omdat het gemiddeld aantal vogels in het gebied meer bedraagt dan 0,1% van de biogeografische populatie. Het gebied voldoet hiermee aan het criterium voor opname van deze soort.
- In aanvulling op de oorspronkelijke aanwijzing (1994), maar conform het ontwerpbesluit (2007), is het gebied ook aangewezen voor twee andere (trek)vogelsoorten zoals bedoeld in artikel 4.2 van de Vogelrichtlijn: grauwe gans (A043) en meerkoet (A125) als niet-broedvogels, omdat het gemiddeld aantal vogels in het gebied meer bedraagt dan 0,1% van de biogeografische populaties. Het gebied voldoet hiermee aan het criterium voor opname van deze soort.
- In afwijking van de oorspronkelijke aanwijzing (1994), maar conform het ontwerpbesluit (2007), zijn de volgende vogelsoorten van bijlage I niet meer opgenomen: roerdomp

⁷ Ministerie van LNV (2000): Nota van Antwoord Vogelrichtlijn, bijlage 1. Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, Den Haag.

⁸ De Nota van Antwoord (2000) vermeldt 44 soorten van bijlage I waarvoor gebieden kunnen worden aangewezen. Voor één soort zijn geen gebieden aangewezen omdat er geen vaste verblijfplaatsen zijn (lachstern). Sindsdien zijn verder drie soorten aan bijlage I toegevoegd. Voor twee van deze soorten (strandplevier en dwergmeeuw) waren reeds gebieden aangewezen. Voor de dwerggans worden naar aanleiding van een rechterlijke uitspraak gebieden aangewezen. Per saldo zijn en worden er dus voor 46 soorten van bijlage I gebieden aangewezen.

⁹ SOVON & CBS (2005): Trends van vogelaantallen in het Nederlandse Natura 2000 netwerk. SOVON-informatierapport 2005/09. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen.

(A021), lepelaar (A034), bruine kiekendief (A081), porseleinhoen (A119), kwartelkoning (A122), kluut (A132), strandplevier (A138), kemphaan (A151), zwarte stern (A197), velduil (A222) en blauwborst (A272). De vermelding in het oorspronkelijke aanwijzingsbesluit stamt uit de periode van voor 2000 waarin de soortkeuze nog niet werd gebaseerd op aantalscriteria. Het gebied blijkt daaraan na toetsing aan telgegevens niet te voldoen is daarmee van onvoldoende betekenis voor de instandhouding van de broedpopulatie op landelijke schaal (roerdomp, lepelaar, bruine kiekendief, porseleinhoen, kwartelkoning, kluut, strandplevier, kemphaan, velduil en blauwborst) of van onvoldoende betekenis voor de instandhouding van de biogeografische populaties (lepelaar, kemphaan, kluut en zwarte stern).

- In afwijking van de oorspronkelijke aanwijzing (1994), maar conform het ontwerpbesluit (2007), zijn de volgende trekvogelsoorten zoals bedoeld in artikel 4.2 van de Vogelrichtlijn niet meer opgenomen: wilde eend (A053), wintertaling (A052), topper (A062), brilduiker (A067), grote zaagbek (A070), bontbekplevier (A137), grutto (A156), tureluur (A160), rietzanger (A295), snor (A292) en grote karekiet (A298). De opname in het oorspronkelijke aanwijzingsbesluit stamt uit de periode van voor 2000 waarin de soortkeuze nog niet werd gebaseerd op aantalscriteria. Het gebied blijkt daaraan na toetsing aan telgegevens niet te voldoen is daarmee van onvoldoende betekenis voor de instandhouding van de landelijke broedpopulatie (bontbekplevier, rietzanger, snor en grote karekiet) of van onvoldoende betekenis voor de instandhouding van de biogeografische populatie (overige soorten).
- In afwijking van de oorspronkelijke aanwijzing (1994), maar conform het ontwerpbesluit (2007), zijn de volgende vogelsoorten niet meer opgenomen, omdat deze soorten niet behoren tot de soorten waarvoor Vogelrichtlijngebieden worden aangewezen conform de in 2000 geformuleerde beleidslijn: zomertaling, waterral, ransuil, baardmannetje en kleine plevier.
- In afwijking van de oorspronkelijke aanwijzing (1994), maar conform het ontwerpbesluit (2007), zijn de volgende vogelsoorten die waren vermeld als broedvogel, niet meer opgenomen omdat deze soorten alleen als niet-broedvogel kunnen worden aangewezen conform de in 2000 geformuleerde beleidslijn: grauwe gans (A043), bergeend (A048), krakeend (A051), slobbeend (A056) en kuifeend (A061).
- In afwijking van de oorspronkelijke aanwijzing (1994), maar conform het ontwerpbesluit (2007), zijn de volgende vogelsoorten die waren vermeld als niet-broedvogel, niet meer opgenomen omdat deze soorten alleen als broedvogel kunnen worden aangewezen conform de in 2000 geformuleerde beleidslijn: bruine kiekendief (A081), blauwe kiekendief (A082), watersnip (A153) en visdief (A193).

B.2. Toewijzing instandhoudingsdoelstellingen (hoofdstuk 5)

De hier vermelde gebiedsdoelen en vermeldingen van de relatieve bijdrage van de Natura 2000-gebieden die buiten dit aanwijzingsbesluit vallen en waarvan de definitieve besluiten op het moment van vaststelling van het onderhavige besluit nog niet zijn vastgesteld, moeten worden beschouwd als "indicatieve" opgaven en kunnen nog aan verandering onderhevig zijn.

In dit onderdeel wordt voor iedere Natura 2000-waarde waarvoor het onderhavige gebied is aangewezen, inzichtelijk gemaakt hoe de landelijke doelstelling is uitgewerkt in de Natura 2000-gebieden. De landelijke doelstellingen vormen een kader voor de formulering van instandhoudingsdoelstellingen op gebiedsniveau. De gebiedsdoelen bij elkaar "opgeteld", eventueel tezamen met een opgave buiten het Natura 2000 netwerk, hebben als som het landelijke doel. Onder iedere tabel wordt de landelijke staat van instandhouding van betreffende habitatype of (vogel)soort vermeld. Indien de landelijke doelstelling van de betreffende waarde afwijkt van wat kan worden verwacht uit de landelijke staat van instandhouding, is dit hier gemotiveerd. Gebiedsdoelstellingen die afwijken van de landelijke doelstelling, worden ook zoveel mogelijk gemotiveerd. In gevallen waarin motivering ontbreekt, is aanpassing nog in overweging (met name naar aanleiding van zienswijzen) in het kader van het besluit voor het betreffende gebied. Doelstellingen die volgens de tabellen zijn aangepast ten opzichte van het ontwerpbesluit (zie kolom "Besluit") staan eveneens onder de betreffende tabellen gemotiveerd. De instandhoudingsdoelstellingen van habitatypen en (vogel)soorten die

zijn toegevoegd naar aanleiding van zienswijzen, zijn in principe op behoud gesteld, omdat de landelijke doelstelling al haalbaar werd geacht zonder deze toevoegingen. De instandhoudingsdoelstellingen die om deze reden op behoud zijn gesteld en daarmee afwijken van de landelijke doelstelling voor het betreffende habitatype of de betreffende soort, zijn in de tabellen gemarkeerd met een ^x.

De niet-broedvogelsoorten waarvoor zowel landelijk als in alle gebieden een behoudopgave is gesteld zijn samengevat in één tabel. Regels in cursief betreffen complementaire doelen (zie Natura 2000 doelendocument, paragraaf 3.3). Bij broedvogels en niet-broedvogels wordt in de kolom "Populatie" tevens aangegeven of er sprake is van herstel dan wel uitbreiding (↑). In een aparte kolom is van elk gebied de relatieve bijdrage vermeld. In het geval van soorten is dit het aandeel van de landelijke populatie dat (geregeld) in het gebied aanwezig is. Afhankelijk van de soort wordt dit afgemeten aan getelde aantallen, aantal bezette plekken of kilometerhokken.

Er is gebruik gemaakt van de volgende klasse-indeling:

A1 = 15-30%, A2 = 30-50%, A3 = 50-75% en A4 = >75%

B1 = 2-6% en B2 = 6-15%

C = <2%

B.2.1. Vogelrichtlijn: broedvogels

A193 – Visdief						
Landelijke doelstelling: behoud omvang en behoud kwaliteit leefgebied voor herstel populatie						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Populatie	Relatieve bijdrage	Besluit
001	Waddenzee	behoud	behoud	5.300	A1	aanwijzingsbesluit
072	IJsselmeer	behoud	behoud	3.300	B2	doel aangepast ^a
073	Markermeer & IJmeer	behoud	behoud	630	B1	conform ontwerp
077	Eemmeer & Gooimeer Zuidoever	behoud	behoud	280	B1	doel aangepast ^b
092	Ilperveld, Varkensland, ...	behoud	behoud	180	C	ontwerpbesluit
109	Haringvliet	behoud	behoud	6.500 ^R (↑)	B2	ontwerpbesluit
114	Krammer-Volkerak	behoud	behoud	6.500 ^R (↑)	C	concept-ontwerp
115	Grevelingen	behoud	behoud	6.500 ^R (↑)	B1	ontwerpbesluit
118	Oosterschelde	behoud	behoud	6.500 ^R (↑)	B1	conform ontwerp
120	Zoommeer	behoud	behoud	6.500 ^R (↑)	C	concept-ontwerp
122	Westerschelde & Saeftinghe	behoud	behoud	6.500 ^R (↑)	B2	conform ontwerp

(a) De doelstelling voor IJsselmeer is aangepast, omdat het aantal paren in recente jaren (2004-2008) flink is toegenomen (maximaal 5.380 broedparen in 2008) door de aanleg van vogeleiland de Kreupel in 2004. Er is gekozen om het gemiddelde van de laatste tien jaar (1999-2008) als behoudsdoel te stellen, waarmee de aantallen vóór aanleg en na aanleg van de Kreupel gemiddeld zijn aangezien het niet zeker is of de huidige populatie zich in hoge aantallen zal handhaven of dat de populatie zich zal stabiliseren op een wat lager niveau. Het aantal heeft betrekking op gunstige jaren.

(b) Het aantal voor Eemmeer & Gooimeer Zuidoever is aangepast conform het gemiddeld aantal broedparen (1999-2003) op het eiland De Visdief. Dit wijkt af van het gemiddelde genoemd in SOVON & CBS (2005) omdat hierin ook buiten het gebied nestelende paren zijn meegeteld. Tevens is de tekst, die onder het kopje "Doel" in paragraaf 5.3 van de Nota van toelichting van het betreffende besluit, na de behoudopgave vermeld staat, verwijderd. Deze tekst is abusievelijk in het doel opgenomen..

(R) Betreft een regionale doelstelling.

De landelijke staat van instandhouding van de visdief is op de aspecten populatie en leefgebied beoordeeld als "matig ongunstig". Na een sterke terugval rond de jaren zestig vindt sindsdien voortdurend herstel plaats, al lijkt dit momenteel te stagneren. De landelijke doelstelling is behoud van het leefgebied dat plaats biedt aan de herstellende populatie van uiteindelijk 20.000 broedparen.

Het regiодоel voor het Deltagebied sluit hierop aan: behoud van het huidige leefgebied voor herstel van de populatie van ten minste 6.500 broedparen. In de Waddenzee (001) wordt het stoppen van de neergaande trend ten doel gesteld. In het IJsselmeer (072) heeft de draagkracht betrekking op gunstige jaren en bestaat er nog onzekerheid over de draagkracht van de Kreupel op langere termijn (zie paragraaf 5.5 van de Nota van toelichting). In het

Markermeer & IJmeer (073), Eemmeer & Gooimeer Zuidoever (077) en Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske (092) is de bijdrage aan de landelijke doelstelling relatief klein en worden de potenties laag ingeschat. Ongeveer drie kwart van de landelijke opgave ligt binnen het Natura 2000-netwerk.

B.2.2. Vogelrichtlijn: niet-broedvogels

De doelniveaus van niet-broedvogels zijn meestal uitgedrukt als seizoensgemiddelde of als (gemiddeld) seizoensmaximum. Deze gemiddelden, die worden bepaald aan de hand van maandelijks tellingen, worden als volgt berekend¹⁰:

Het seizoensgemiddelde is het gemiddelde aantal in een gebied aanwezige vogels over het gehele seizoen, berekend aan de hand van maandelijks uitgevoerde tellingen over een reeks seizoenen (1999/2000-2003/2004).

Het (gemiddeld) seizoensmaximum is het gemiddelde van het grootste getelde aantal (piekaantal) per seizoen (juli t/m juni van het volgende jaar) berekend over een reeks van achtereenvolgende seizoenen (meestal vijf seizoenen: 1999/2000-2003/2004).

Bij voorkeur is het doelniveau uitgedrukt als seizoensgemiddelde omdat dit een indicatie geeft voor het gebruik van een gebied over het gehele seizoen. Bij onvoldoende beschikbaarheid van jaarrondtellingen moet soms worden teruggevallen op het seizoensmaximum.

Niet-broedvogelsoorten					
Landelijke doelstelling: behoud omvang en behoud kwaliteit leefgebied					
Vogelsoort	Aantal gebieden	Landelijke doelstelling	Populatie Eemmeer & Gooimeer Zuidoever	Relatieve bijdrage*	Besluit
A005 Fuut ^{a,g}	24	10.900	160	f, C	conform ontwerp
A017 Aalscholver ^e	26	24.500	160	f, C	conform ontwerp
A037 Kleine zwaan ^b	29	4.820	2	f, C	conform ontwerp
A043 Grauwe gans ^{e,f}	31	86.300	300	sf, C	conform ontwerp
A050 Smient ^{e,f}	45	258.200	4.900	s, C	conform ontwerp
A051 Krakeend ^{e,f}	35	10.200	90	f, C	conform ontwerp
A056 Slobeend ^{e,g}	38	5.750	5	f, C	conform ontwerp
A059 Tafeleend ^d	18	20.900	790	f, B1	conform ontwerp
A061 Kuifeend ^{c,g}	21	75.700	2.700	f, B1	conform ontwerp
A068 Nonnetje ^a	18	690	10	f, C	conform ontwerp
A125 Meerkoet ^{e,g}	23	89.700	1.700	f, B1	conform ontwerp

* Het gebied vervult hoofdzakelijk een slaapplaatsfunctie (s), foerageerfunctie (f) of beide (sf). Relatieve bijdrage is alleen berekend als het landelijke doel en het gebiedsdoel beide zijn gebaseerd op dezelfde waarde (óf seizoensmaximum óf seizoensgemiddelde).

- Fuut en nonnetje: ondanks de landelijk matig ongunstige staat van instandhouding is landelijk een behoudsdoelstelling geformuleerd voor deze soorten vanwege de slechte stuurbaarheid van vermoedelijke oorzaken (Natura 2000 doelendocument, 2006).
- Kleine zwaan: ondanks de landelijk matig ongunstige staat van instandhouding is landelijk een behoudsdoelstelling voor deze soort geformuleerd. De recente afname is verbonden aan een afname op internationaal niveau en mogelijk aan enkele andere slecht stuurbare factoren (Natura 2000 doelendocument, 2006).
- Kuifeend: ondanks de landelijk matig ongunstige staat van instandhouding is landelijk een behoudsdoelstelling voor deze soort geformuleerd, omdat deze staat van instandhouding alleen gebaseerd is op toekomstverwachting (Natura 2000 doelendocument, 2006).
- Tafeleend: ondanks de landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding is landelijk een behoudsdoelstelling voor deze soort geformuleerd, vanwege slecht stuurbare oorzaken en enige compensatie door toename in de randmeren (Natura 2000 doelendocument, 2006).
- Aalscholver, grauwe gans, smient, krakeend, slobeend en meerkoet: de staat van instandhouding van deze soorten is beoordeeld als "gunstig"¹¹.

¹⁰ Voorbeeld voor een seizoen met de volgende telresultaten (juli-juni): 0, 0, 0, 100, 100, 200, 100, 100, 0, 0, 0, 0. Het seizoensmaximum bedraagt in dit geval 200, het seizoensgemiddelde 50 (som van alle maandcijfers gedeeld door 12).

- f. Grauwe gans, smient en krakeend: enige afname landelijk veroorzaakt door extensivering van landgebruik (onder andere door natuurontwikkeling) is aanvaardbaar.
- g. Fuut, slobbeend, kuifeend en meerkoet: enige afname landelijk als gevolg van herstel van zout-zoet overgangen is aanvaardbaar.

¹¹ De beschreven staat van instandhouding van de meerkoet wijkt af van de staat van instandhouding zoals gegeven in het Natura 2000 doelendocument (2006). Op basis van de stabiele trend in de afgelopen 3 decennia is er geen sprake van een ongunstige staat van instandhouding op het aspect populatie. Zie het Natura 2000 profielendocument (2008).

Motivering van het besluit op basis van de binnengekomen zienswijzen

1. INLEIDING

Op 27 november 2006 zijn er 111 ontwerp-aanwijzingsbesluiten gepubliceerd voor de eerste tranche Natura 2000-gebieden.

Deze ontwerp-aanwijzingsbesluiten hebben in de periode van 9 januari 2007 tot en met 19 februari 2007 ter inzage gelegen. Dit heeft ertoe geleid dat er door bijna 7.800 personen of organisaties een zienswijze is ingediend over één of meer gebieden. Een belangrijk deel van de argumentatie in deze zienswijzen heeft betrekking op de gebruikte criteria, de voorgestelde begrenzing van de gebieden en de mogelijke gevolgen van Natura 2000 voor burgers en het bedrijfsleven. In veel zienswijzen werd dezelfde argumentatie gebruikt en werden gelijklopende zorgen geuit.

Er is daarom besloten om in één nota tot een algemene beantwoording van deze breed geuite kritiekpunten over te gaan. In deze Nota van Antwoord¹² is op hoofdlijnen het te voeren beleid uiteengezet. De Nota van Antwoord is op 21 november 2007 aan de Tweede Kamer aangeboden en op 13 februari en 6 maart 2008 heeft de Tweede Kamer de nota besproken. Iedereen die een zienswijze heeft ingediend, heeft in een persoonlijke brief een antwoord ontvangen, waarin op de algemene opmerkingen uit de zienswijze is ingegaan.

Gelet op het grote aantal zienswijzen dat voor elk gebied is ingediend en het grote aantal onderwerpen dat daarbij aan de orde is gekomen, is besloten om bij elk besluit de individuele zienswijzen per thema te behandelen. Dit gebeurt in deze bijlage C.

Verder wordt in deze bijlage C vermeld welke specifiek op dit gebied betrekking hebbende inspraakreacties zijn binnengekomen en hoe hiermee is omgegaan bij het opstellen van het aanwijzingsbesluit.

Bij de beantwoording van de zienswijzen zijn ook de provinciale beschouwingen op de zienswijzen betrokken.

Voor het gebied Eemmeer & Gooimeer Zuidoever zijn 72 zienswijzen ingediend. De reacties worden hieronder thematisch besproken.

2. REACTIES OVER DE PROCEDURE

Een aantal insprekers vraagt zich af of de procedure wel zorgvuldig genoeg is doorlopen en wijst in dit kader mede op de verschillen tussen de huidige besluiten en de eerdere concepten die eind 2005 waren opgesteld. Zo wordt er gesteld dat de vertaling van de gegevens naar de doelstellingen disproportioneel is. Daarnaast zijn de doelstellingen volgens deze insprekers uitgebreider dan is voorgeschreven. Door de doelstellingen in het ontwerp-aanwijzingsbesluit voor alle soorten op te nemen en dus ook voor die soorten die niet kwalificeren, wordt er naar de mening van een aantal insprekers ten onrechte de suggestie gewekt dat de maatregelen die hieruit voortvloeien het gevolg zijn van de verplichtingen van de richtlijnen. In een aantal zienswijzen wordt erop aangedrongen om in een gebied alleen die soorten te beschermen, waarvoor het gebied tot de categorie van belangrijkste gebied behoort.

In een ander verband wordt gewezen op grote aantallen ganzen die reeds zonder speciale beschermingsgebieden al een gunstige ontwikkeling doormaken.

Insprekers wijzen verder op documenten die in een eerdere fase van het proces ter beoordeling zijn aangeboden, waarop men wijzigingen heeft voorgesteld en ten aanzien waarvan wijzigingen zijn doorgevoerd in de ontwerpbesluiten. Het betreft onder andere de profielendocumenten 2006¹³ en gebiedendocumenten uit 2005.

¹² Ministerie van LNV (2007): Nota van Antwoord. Inspraakprocedure aanwijzing Natura 2000-gebieden. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Den Haag.

¹³ Ministerie van LNV (2006): Natura 2000 profielendocument. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Den Haag.

Verder wordt er door diverse insprekers op gewezen dat de aanwijzing van een Natura 2000-gebied een nieuwe wettelijke status tot gevolg heeft. Dat zou moeten betekenen dat in de besluitvorming de belangen van alle betrokkenen zorgvuldig dienen te worden meegewogen.

Met betrekking tot de hierboven genoemde argumenten worden de volgende opmerkingen gemaakt:

Selectie en aanwijzing van Vogelrichtlijngebieden

De selectie en aanwijzing van de Vogelrichtlijngebieden zoals Eemmeer & Gooimeer Zuidoever, zijn met uitzondering van twee gebieden¹⁴ in 2005 volledig afgerond. De rechter is destijds met betrekking tot de in 2000 gebruikte selectie- en begrenzingsmethodiek¹⁵ tot de conclusie gekomen dat deze criteria niet onredelijk waren¹⁶ en heeft alle bezwaren ten aanzien van de selectie en begrenzing van de toen aangewezen Vogelrichtlijngebieden ongegrond verklaard. Dat betekent dat de aanwijzing van dit Vogelrichtlijngebied al rechtens vaststaat. Dit gebied was dus al voor de terinzagelegging een volwaardig Natura 2000-gebied en op dat feit kon daarom niet worden ingesproken. In deze procedure zijn nu aan dit gebied instandhoudingsdoelstellingen toegevoegd en daarnaast is een aantal wijzigingen doorgevoerd. Voor de eventuele wijzigingen van de vogelsoorten waarvoor het gebied geldt te zijn aangewezen wordt verwezen naar bijlage B.1 van deze Nota van toelichting en naar hoofdstuk 4 van deze bijlage C. Voor eventuele wijzigingen in de begrenzing van het Vogelrichtlijngebied wordt verwezen naar hoofdstuk 3 van deze Nota van toelichting en naar hoofdstuk 3 van deze bijlage C.

Betrokkenheid bij de voorbereiding van de aanwijzing

Voor de nationale procedure voor de aanwijzing van Natura 2000-gebieden wordt verwezen naar de paragrafen 1.1.4 en 1.3.5 van de Nota van Antwoord. In deze paragrafen wordt uitvoerig ingegaan op de gevolgde procedure, die uiteindelijk tot de terinzagelegging van het ontwerp-aanwijzingsbesluit van dit gebied heeft geleid. Daaruit blijkt dat dit deel van de procedure meerdere jaren in beslag heeft genomen. Zo hebben de betrokken ministeries, provincies, kamers van koophandel, (regionale) land- en tuinbouworganisaties, gemeenten, waterschappen, drinkwaterwinners, visserijorganisaties, recreatieorganisaties, natuurbeschermingsorganisaties en gegevensbeheerders eind 2005 het concept Natura 2000 doelendocument (2005) en de concept Natura 2000-gebiedendocumenten (2005) voor de 162 gebieden ontvangen, met het verzoek om commentaar te geven. Naar aanleiding van de reacties zijn waar nodig nog aanvullende gesprekken gevoerd. Deze consultatie maakte deel uit van de voorbereiding van de besluitvorming en heeft nog tot wijzigingen geleid. Het resultaat van deze voorbereiding heeft ter inzage gelegen en ten aanzien van deze ontwerp-aanwijzingsbesluiten heeft een ieder een zienswijze kunnen indienen.

Zorgvuldigheid van de procedure en afweging van belangen

In de paragrafen 2.1.1 en 1.1.8 van de Nota van Antwoord is de selectieprocedure uitvoerig beschreven en is uiteengezet hoe de verschillende belangen tegen elkaar zijn afgewogen. De keuze van een Natura 2000-gebied heeft uitsluitend plaatsgevonden op basis van de aanwezigheid van de in bijlage I en artikel 4.2 van de Vogelrichtlijn genoemde vogelsoorten, trekkende watervogels en/of overige trekkende vogels. Deze werkwijze vloeit voort uit de in de Vogelrichtlijn genoemde criteria en de hierop gebaseerde Europese jurisprudentie. Het is niet mogelijk om hiervan af te wijken. Pas in een later stadium – bij het vaststellen van de instandhoudingsdoelstellingen en bij het vaststellen van het beheerplan – kunnen naast de ecologische belangen ook andere belangen aan de orde komen. Dit is in de paragrafen 3.4 en 3.5 van de Nota van Antwoord verder uiteengezet.

¹⁴ Het gebied Abtskolk & De Putten (162) zal als gevolg van een rechterlijke uitspraak als Vogelrichtlijngebied aangewezen worden en daarnaast vindt bij het gebied Strabrechtse Heide & Beuven (137) ook een aanwijzing als Vogelrichtlijngebied plaats.

¹⁵ Ministerie van LNV (2000): Nota van Antwoord Vogelrichtlijn, deel 1, bijlage 1. Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij.

¹⁶ Afdeling bestuursrechtspraak Raad van State, 19 maart 2003, nr. 200201933.

Gesteld mag worden dat de procedure die bij de aanwijzing van de gebieden is gevolgd zorgvuldig is geweest en geheel overeenkomstig de wet- en regelgeving heeft plaatsgevonden.

3. REACTIES OVER DE BEGRENZING

3.1 ALGEMEEN

Ook bij de begrenzing van het gebied heeft een aantal insprekers aangegeven dat geen rekening wordt gehouden met andere dan ecologische eisen. Tevens wordt in zienswijzen gemeld dat bepaalde habitattypen en soorten niet of in beperkte mate aanwezig zijn. Insprekers verwachten dat in ieder geval die gronden waar deze waarden niet aanwezig zijn buiten de begrenzing van het Natura 2000-gebied worden gelaten. Er wordt voor gepleit om de Natura 2000-gebieden op eenduidige wijze ook in het verticale vlak te begrenzen op 500 voet, zijnde de bestaande minimumvlieghoogte. Verder wordt aangegeven dat bij de aanwijzing van de Vogelrichtlijngebieden destijds voor een bufferzone van 100 meter rond jachthavens gekozen is. In die geest wordt er bepleit om een bufferzone van 300 tot 500 meter rond agrarische- en recreatiebedrijven in te stellen. Tevens wordt er aangegeven dat de aanmelding onvoldoende wetenschappelijk onderbouwd is, zodat de onderzoeksplicht bij de belanghebbende wordt gelegd wanneer deze de begrenzing gewijzigd wil zien.

Met betrekking tot de hierboven genoemde argumenten worden de volgende opmerkingen gemaakt:

Begrenzing van bestaande Vogelrichtlijngebieden

De aanwijzing van Natura 2000-gebieden is niet bedoeld om de grenzen van reeds eerder aangewezen Vogelrichtlijngebieden te wijzigen. Aangezien Eemmeer & Gooimeer Zuidoever reeds eerder is aangewezen als Vogelrichtlijngebied (zie ook het hoofdstuk over de procedure), staat de oorspronkelijke begrenzing in principe nu niet ter discussie. Dat neemt niet weg dat er soms aanleiding kan zijn om de begrenzing aan te passen. Daarbij kan het gaan om technische of inhoudelijke wijzigingen.

Hoofdlijnen aanpassing begrenzing Natura 2000-gebieden

De herbegrenzing is doorgevoerd op basis van technische en/of inhoudelijke argumenten.

Technische aanpassingen:

Dit zijn vaak minieme kaarttechnische verbeteringen teneinde de grenzen af te stemmen en gelijk te trekken. Het zijn ook pragmatische aanpassingen. Hierdoor blijven het beheer en de bescherming hanteerbaar en wordt de burger een zo duidelijk en eenvoudig mogelijke begrenzing geboden. Dit kan betekenen dat Vogelrichtlijngebieden die voor een belangrijk deel overlap vertonen met (voormalige) beschermde en staatsnatuurmonumenten op deze begrenzing afgestemd worden. Hierdoor worden onlogische verschillen vermeden. Verder betreft dit ook het zoveel mogelijk op kaart uitzonderen van bestaande bebouwing, tuinen en erven die alleen tekstueel waren geëxclaveerd. Tot deze categorie behoren ook aanpassingen aan kadastrale grenzen in verband met de kadastrale registratie van bij de aanwijzing "betrokken" percelen (zie Nota van toelichting, paragraaf 3.3). Hiermee wordt voorkomen dat kadastrale percelen die slechts voor een onbetekenend deel met het gebied overlappen, kadastraal worden ingeschreven als deel uitmakend van het gebied.

Inhoudelijke aanpassingen:

Verkleining van Vogelrichtlijngebieden wordt door de Europese Commissie, gelet op de Europese jurisprudentie, slechts "in uitzonderlijke gevallen" aanvaardbaar geacht indien bij de oorspronkelijke aanwijzing een "duidelijke wetenschappelijke fout" is gemaakt.

Uit jurisprudentie¹⁷ blijkt dat de oppervlakte van een Vogelrichtlijngebied niet mag worden verkleind en de grenzen van een Vogelrichtlijngebied niet mogen worden gewijzigd, als daardoor zones worden uitgesloten waarin in het wild levende vogelsoorten voorkomen waarvan de bescherming de aanwijzing van dat Vogelrichtlijngebied heeft gerechtvaardigd. Een uitzondering hierop vormen de van het Vogelrichtlijngebied uitgesloten zones die niet langer overeenkomen met de, voor de instandhouding van de in het wild levende vogelsoorten, meest geschikte leefgebieden in de zin van artikel 4, lid 1, van de Richtlijn. Zo kan de begrenzing van Vogelrichtlijngebieden zijn aangepast door bebouwing op de rand van het gebied, bedrijventerreinen (>5 ha) en rijkswegen zoveel mogelijk ook op kaarten te exclaveren (de tekstuele exclaveringsformule geldt alleen voor de in 2000 aangewezen gebieden). In gevallen waar in het verleden mogelijk een duidelijke begrenzingsfout is gemaakt, wordt onderzocht of er sprake is van een wetenschappelijke fout die voldoet aan de door de Europese Commissie gestelde voorwaarden. Toekomstige ontwikkelingen vallen buiten die criteria; de vergunningprocedure is daarvoor de aangewezen weg.

Zie verder Nota van Antwoord paragraaf 2.2.4.

Uitbreiding van Vogelrichtlijngebieden kan alleen aan de orde zijn als het gebied tevens Habitatrictlijngebied is en de uitbreiding onderdeel is van het desbetreffende Habitatrictlijngebied. Uitbreiding van een "zuiver" Vogelrichtlijngebied zoals Eemmeer & Gooimeer Zuidoever is geen onderdeel van deze procedure. Zie ook Nota van Antwoord paragraaf 2.2.5.

Exclavering van (jacht)havens

In paragraaf 2.2.8 van de Nota van Antwoord staat dat in de Nota's van toelichting, behorende bij de besluiten voor de aanwijzing van Vogelrichtlijngebieden in 2000, havens op de volgende wijze tekstueel zijn uitgezonderd: *"(Jacht)havens maken geen deel uit van de speciale beschermingszone. Bij (jacht)havens, die geheel binnen een speciale beschermingszone liggen, valt aan de waterzijde een zone van 100 meter, gemeten vanaf de havenmond c.q. de aanlegsteigers, ook buiten de begrenzing. Grenst een (jacht)haven aan de buitenzijde direct aan de speciale beschermingszone, dan is de zone van 100 meter ook buiten de begrenzing van de speciale beschermingszone gehouden. Daar waar de kaart en de Nota van toelichting, bijvoorbeeld om kaarttechnische redenen, niet overeenstemmen, is de hierboven opgenomen tekst doorslaggevend."*

De reden hiervoor was dat dergelijke havens geen wezenlijk deel uitmaken van het leefgebied van de betreffende soorten. De formule gaf echter aanleiding tot misverstanden. Zo vatte een gemeente de bovenaangehaalde exclavering op als vrijbrief voor de aanleg van een jachthaven. Ook zijn sommige havens in 2000 op kaart ruimer geëxclaveerd dan de exclaveringsformule voorschrijft. Er bestond bovendien grote onduidelijkheid over de invulling van het begrip (jacht)haven. Daarom is er besloten om de algemene exclaveringsformule voor havens te laten vervallen en alle havens die voor exclavering in aanmerking komen, al op de gebiedskaart uit te zonderen. Het exclaveren van havens op kaart geeft bovendien uitsluitend over wat precies onder het begrip "(jacht)havens" moet worden verstaan, namelijk uitsluitend aanlegplaatsen met havenfaciliteiten. Op zichzelf staande aanlegvoorzieningen zoals aanlegsteigers worden daartoe niet gerekend.

Bufferzones en exclavering van recreatieondernemingen en agrarische bedrijven

Een bufferzone van 300 tot 500 meter rond recreatieondernemingen en agrarische bedrijven, waar door vele ondernemers om is verzocht, behoort niet tot de mogelijkheden. De reden hiervoor is dat menselijk gebruik of de door de mens toegekende bestemming niet bepalend is voor de vraag of een gebied of terrein als Natura 2000-gebied aangewezen dient te worden. Ecologische redenen zijn daarbij bepalend. Een Natura 2000-gebied is in zijn geheel van belang.

Ook in de uitspraak van de Raad van State over de aanwijzing van één van de eerste Natura 2000-gebieden is de vraag over een bufferzone aan de orde gekomen. De Raad van State was

¹⁷ Europese Hof van Justitie, 13 juli 2006, zaak C-191/05 en 25 november 1999, zaak C-96/98.

toen van oordeel dat "het aanhouden van een minimale afstand tot bedrijfsbebouwing niet mogelijk is, omdat niet in algemene zin ten behoeve van de in het gebied gelegen agrarische bedrijfsbebouwing kan worden vastgesteld in hoeverre de binnen die afstand gelegen gronden naar ecologische maatstaven al dan niet tot het aan te wijzen gebied moeten worden gerekend"¹⁸.

Bij Vogelrichtlijngebieden wordt het hele gebied door de vogels gebruikt voor broeden, foerageren en/of rusten, hoewel niet elk deel even intensief wordt benut. Voor Habitatrichtlijngebieden geldt een vergelijkbare aanpak hoewel habitattypen meestal geen grote, aaneengesloten oppervlakten beslaan. Daar staat tegenover dat de instandhouding van habitattypen meestal een ruimere begrenzing vereist omdat ook rekening moet worden gehouden met een mogelijke verschuiving van de habitatwaarden door het gebied (successie). Daarentegen maken bestaande bebouwing, erven, tuinen, verhardingen en hoofdspoorwegen geen deel uit van een Natura 2000-gebied. Zij zijn door hun fysieke geaardheid blijvend ongeschikt. Ook mijnbouwinrichtingen en -installaties vallen onder de definitie van een bouwwerk en daarmee onder de exclaveringsformule (zie paragraaf 3.4 van de Nota van toelichting). Dat geldt niet voor ondergronds of onderwater voorkomende structuren zoals gas- en waterleidingen. De aanwezigheid hiervan betekent niet per definitie dat deze gebieden ongeschikt zijn voor planten of dieren en ze zijn daarom niet geëxclaveerd. Zie ook paragraaf 2.2.6 van de Nota van Antwoord.

Verticale begrenzing

In paragraaf 2.2.9 van de Nota van Antwoord wordt vermeld dat er geen verticale grens in de Natura 2000-gebieden is opgenomen. Wel moet gewaarborgd zijn dat vliegbewegingen in de omgeving van Natura 2000-gebieden niet tot aantasting van natuurlijke kenmerken leiden. Dat geldt voor de gehele burgerluchtvaart (inclusief parasailen, parachutespringen en luchtballonvaren), het militaire luchtverkeer en alle andere activiteiten die in samenhang met deze vliegbewegingen in het luchtruim of op de grond plaatsvinden, zoals schietoefeningen en parachutespringen. De effectbeoordeling van dit soort activiteiten kan daarom het best per gebied plaatsvinden, toegesneden op de omstandigheden ter plekke. Het is dus niet zinvol om hiervoor generieke normen in de besluiten op te nemen. Indien aan de orde, wordt het bestaand gebruik door luchtverkeer beoordeeld bij het opstellen van het beheerplan. Voorwaarde blijft ook hier dat het bestaande gebruik de instandhoudingsdoelstellingen niet in gevaar mag brengen.

3.2 SPECIFIEKE REACTIES OVER DE BEGRENZING

Een inspreker pleit er voor om als begrenzing van de Natura 2000-gebieden, in het geval van dijken, de kadastrale eigendomsgrens aan te houden.

De zienswijze is wat betreft het Eemmeer niet overgenomen. Bij de aanwijzing van het staatsnatuurmonument Eemmeer (1976) en de latere aanwijzing als Vogelrichtlijngebied (1994) vormde de Eemmeerdijk de noordoostelijke grens van het gebied. Het gebied is aangewezen voor diverse soorten watervogels die vooral het open water van het gebied als leefgebied hebben. Daartoe behoort ook de ruim 10 meter brede oeverzone langs de Eemmeerdijk van Zuidelijk Flevoland die eigendom is van het Waterschap Zuiderzeeland. Deze strook water maakt onlosmakelijk onderdeel uit van het leefgebied van de vogels waarvoor het gebied is aangewezen.

Een inspreker stelt voor om het zuidelijke deel van het Eemmeer ten noorden van Huizen, evenals het stuk Eemmeer ten westen daarvan mee te begrenzen. Hier broedt de grootste kolonie visdieven op het eiland Huizerhoef. Het gebied is van belang voor visetende en bodemfauna-etende vogels. Hiervoor zouden ook de diepere wateren moeten worden aangewezen. De inspreker stelt voor om het eigendom van Staatsbosbeheer aan de oostkant van het Gooimeer in het besluit op te nemen.

¹⁸ Afdeling bestuursrechtspraak Raad van State, 5 november 2008, nr. 200802546/1.

Een inspreker verzoekt om twee strandjes bij Oud Valkeveen en Oud Naarden binnen de begrenzing te laten vallen zodat er geen recreatie meer mogelijk is en de voor het gebied geldende kernopgave kan worden gerealiseerd. Een inspreker pleit ervoor om de eilandjes parallel aan de Huizerpier binnen de begrenzing te brengen omdat deze zijn aangelegd als natuurcompensatie voor de broedende visdief. Voor de visdief geldt een instandhoudingsdoelstelling.

Een inspreker is van mening dat het kustgedeelte tussen Huizen en de Stichtse Brug, inclusief de Voorlanden binnen de begrenzing dient te vallen aangezien het gedeelte van belang is als broed- en foerageergebied van de visdief. Het water is rustplaats van grote aantallen eenden, waaronder de wintertaling.

Een inspreker is van mening dat de begrenzing van het gebied Eemmeer zich moet uitstrekken tot de Eempolder omdat de Eempolder grotendeels voorziet in de foerageerbehoefte van soorten waarvoor instandhoudingsdoelstellingen zijn opgenomen.

De zienswijzen zijn niet overgenomen. De algemene beleidslijn is dat uitbreiding van een reeds aangewezen Vogelrichtlijngebied slechts aan de orde is in het kader van gelijktrekking met een overlappend Habitatrichtlijngebied, maar dat is hier niet het geval. De begrenzing van het Vogelrichtlijngebied is reeds in 1994 vastgesteld. De procedure voor aanwijzing als Natura 200-gebied (c.q. toevoeging instandhoudingsdoelstellingen) is uitgegaan van de bestaande begrenzing.

Een inspreker geeft aan dat het gebied direct grenst aan de A1 en de A6 en vraagt zich af of er rekening is gehouden met mogelijke verbreding van deze wegen.

Bij het vaststellen van de begrenzing wordt uitgegaan van de actuele situatie en kan geen rekening worden gehouden met toekomstige projecten (zie ook paragraaf 2.2.4 van de Nota van Antwoord).

4. REACTIES OVER DE INSTANDHOUDINGSDOELSTELLINGEN

4.1 ALGEMEEN

In de zienswijzen zijn veel opmerkingen gemaakt over de instandhoudingsdoelstellingen en over de realisatie hiervan.

Er is voorgesteld om de tekst van de algemene instandhoudingsdoelstelling "behoud van de bijdrage van het Natura 2000-gebied aan de biologische diversiteit en aan de gunstige staat van instandhouding van natuurlijke habitattypen en soorten binnen de Europese Unie" te vervangen door de letterlijke tekst van de Habitatrichtlijn: "behoud van de bijdrage van het Natura 2000-gebied aan het waarborgen van de biologische diversiteit door het instandhouden van habitattypen en soorten binnen de Europese Unie".

Verder is voorgesteld om de tekst van de algemene instandhoudingsdoelstelling "behoud en waar nodig herstel van de natuurlijke kenmerken en van de samenhang van de ecologische structuur en functie van het gehele gebied voor alle habitattypen en soorten waarvoor instandhoudingsdoelstellingen zijn geformuleerd" te schrappen omdat met de formulering in het ontwerpbesluit onvoldoende rekening is gehouden met de wijze waarop in jurisprudentie rekening is gehouden met de termen "natuurlijke kenmerken" en "instandhoudingsdoelstellingen".

Er zijn vragen gesteld over de gestelde nationale doelen, de monitoring van Natura 2000-gebieden, de afstemming en de verantwoordelijkheden. In een aantal zienswijzen wordt de vraag gesteld of de besluiten in samenhang met elkaar en met de gebieden daarbuiten wel een voldoende bijdrage leveren om de soorten en habitattypen in een gunstige staat van instandhouding te brengen of te houden. De vrees wordt uitgesproken dat dit niet het geval is. Daarnaast wordt er verzocht om voor die soorten en habitattypen, waarvoor sprake is van een ongunstige staat van instandhouding, zowel landelijk als op gebiedsniveau een herstelopgave te formuleren tenzij er ecologische redenen zijn om hiervan af te zien. Het achterwege laten

van adequate herstelopgaven wordt door insprekers als onacceptabel gezien en in strijd met de wettelijke verplichtingen.

Er is gevraagd om de doelen op gebiedsniveau te herzien voor een aantal broedvogels waarvan de landelijke doelstelling voor het aantal sleutelpopulaties, met de huidige instandhoudingsdoelstellingen, niet zal worden gerealiseerd. Er is aanbevolen om de instandhoudingsdoelstellingen voor een aantal vogelsoorten in te vullen op basis van de in het Beschermingsplan moerasvogels 2000-2004 (2000)¹⁹ vermelde aantallen voor levensvatbare populaties moerasvogels. In het geval van soorten waarvoor actuele gedocumenteerde beschermingsplannen beschikbaar zijn dienen de instandhoudingsdoelstellingen waar mogelijk daarmee gelijk geschakeld te worden. Voor een aantal broedvogels is ook gevraagd om aanvullende doelen op te nemen.

Het besluit zou moeten aangeven wat de gevolgen zijn wanneer een soort uit een gebied dreigt te verdwijnen. Daarnaast zou er een gegronde reden aanwezig moeten zijn wanneer er niet gestreefd wordt naar een gunstige staat van instandhouding.

Tevens zijn er vragen over weidevogels en waarom ze geen bescherming krijgen in de Natura 2000-gebieden.

Anderzijds wordt in zienswijzen aangeduid dat veel doelen te hoog gegrepen zijn en dat deze alleen met grote (financiële) inspanningen bereikt kunnen worden. Er wordt over de instandhoudingsdoelstellingen opgemerkt dat ze de status zouden moeten krijgen van een inspanningsverplichting en niet van een resultaatsverplichting. Enkele insprekers menen dat bij het vaststellen van de doelstellingen veel geleund wordt op onwetenschappelijke informatie over het voorkomen van flora en fauna in vroegere jaren, die niet gebaseerd is op voldoende wetenschappelijke gegevens. Het is onduidelijk of deze waarden daadwerkelijk aanwezig zijn. Weer anderen menen dat de uitgangssituatie helder moet worden omschreven in het aanwijzingsbesluit. Tegelijkertijd zal er een termijn gegeven moeten worden waarbinnen de doelstellingen gerealiseerd moeten worden.

In de besluiten wordt er volgens insprekers niet ingegaan op de mogelijke gevolgen van klimaatverandering, terwijl deze veranderingen bepalend kunnen zijn voor de haalbaarheid van de natuurdoelen. In andere zienswijzen wordt aangevoerd dat er voor veel soorten geen instandhoudingsdoelstelling geformuleerd mag worden omdat hiermee soorten onterecht onder de bescherming van de Europese Vogel- en Habitatrichtlijn komen te vallen.

Er wordt bovendien gevraagd om de kernopgaven in de aanwijzingen op te nemen, dan wel het Natura 2000 doelendocument (2006) deel uit te laten maken van de aanwijzingsbesluiten. Uit het besluit zou duidelijk moeten blijken voor welke functie(s) en voor welke soort(en) het gebied wordt aangewezen, zodat duidelijk is of de soorten in al hun levensbehoeften worden beschermd. Daar waar niet alle levensbehoeften in een Natura 2000-gebied zijn beschermd dient te worden aangegeven waar de ontbrekende functies zijn gelegen en wat de beschermingsstatus is.

Er wordt gevraagd om rekening te houden met vereisten op economisch, sociaal en cultureel gebied en met regionale en lokale bijzonderheden. In dat verband wordt dan ook met nadruk gewezen op het belang van het gebied Eemmeer & Gooimeer Zuidoever voor de recreatie en de visserij, waarbij met name een ongestoord toeristisch gebruik van het vaarwater van groot economisch belang is voor de lokale economie.

Dat het concretiseren van maatregelen wordt doorgeschoven naar het beheerplan geeft voor veel insprekers onduidelijkheid; hierdoor kan het overleg over het beheerplan onder grote spanning komen te staan. Zij bepleiten duidelijke kaders voor het beheerplan, zodat er constructief aan de uitwerking kan worden gewerkt. Daarnaast wordt opgemerkt dat bij het vaststellen van de instandhoudingsdoelstellingen alleen wordt uitgegaan van bestaande

¹⁹ Boer, T. den (2000): Beschermingsplan moerasvogels 2000-2004. Rapport Directie Natuurbeheer nr. 47. Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, Wageningen.

budgetten. Welke consequenties de instandhoudingsdoelstellingen hebben in financiële zin wordt pas duidelijk bij het tot stand komen van de beheerplannen.

Met betrekking tot de hierboven genoemde zienswijzen worden de volgende opmerkingen gemaakt:

Algemene instandhoudingsdoelstellingen

De algemene instandhoudingsdoelstellingen beogen de algemene hoofddoelstelling van de Vogel- en Habitatrichtlijn in de individuele aanwijzingsbesluiten te verankeren. Daarmee wordt de bijdrage van de Nederlandse Natura 2000-gebieden aan het behoud van de biodiversiteit vastgelegd. Het streven naar een gunstige staat van instandhouding van de per aanwijzingsbesluit opgesomde habitattypen en soorten is daarvan de uitwerking. Het vormt de Nederlandse bijdrage aan de ecologische samenhang van het Europese Natura 2000-netwerk. Per gebied zijn de specifieke doelstellingen voor de relevante habitattypen en soorten nader omschreven. Op basis van de algemene doelstellingen wordt naar een landelijk gunstige staat van instandhouding van de voor Nederland relevante habitattypen en soorten gestreefd. Dit houdt in dat het natuurlijke verspreidingsgebied van de habitat of van de soort stabiel moet zijn of moet toenemen; dit moet in de toekomst ook zo blijven. Een duurzaam behoud van een habitatype kan alleen maar gerealiseerd worden wanneer de planten- en diersoorten die typisch zijn voor de habitat behouden kunnen worden. Dit geldt ook voor de bescherming van een bepaalde plantensoort of diersoort. De betreffende soort kan alleen effectief beschermd worden wanneer de beschermingsmaatregelen zich, naast op de soort zelf, ook richten op het leefgebied van de soort. Zodoende strekt in een Natura 2000-gebied de instandhoudingsdoelstelling van een soort zich mede uit tot het leefgebied van de betreffende soort.

De formulering van de algemene instandhoudingsdoelstellingen is aangepast in hoofdstuk 5 van de Nota van toelichting van dit besluit. In de aangepaste formulering van het tweede algemene doel is niet de letterlijke tekst van de Habitatrichtlijn (artikel 2) gevolgd, omdat het in de Richtlijn een algemene doelstelling van de Richtlijn betreft en in dit geval om de gebiedsspecifieke invulling daarvan. Meer in het bijzonder: een Europese Richtlijn kan een bijdrage leveren aan het waarborgen van de biologische diversiteit, maar een gebied kan alleen bijdragen aan het behoud van de biologische diversiteit. Verder is de term "natuurlijke kenmerken" in de algemene doelen gehandhaafd, omdat dit een begrip is dat in de Richtlijn ook gebruikt wordt in verband met de bescherming van de gebieden (artikel 6).

Verder geldt ook dat invloeden van buitenaf op het Natura 2000-gebied van grote invloed kunnen zijn op de staat van instandhouding van een habitatype of soort: de externe werking. De instandhoudingsdoelstelling richt zich op het gehele biotische en abiotische complex van factoren, die het habitatype of de soort haar specifieke aanzien geven en die noodzakelijk zijn voor het behoud van de biologische diversiteit van het gebied.

Met name bij vogels is een belangrijk deel van het leefgebied buiten het Natura 2000-gebied gehouden. Bij een aantal vogelsoorten gaat het daarbij vooral om de foerageergebieden. Deze bevinden zich in grote aaneengesloten agrarische gebieden of zijn buiten het Natura 2000-gebied gehouden omdat niet gegarandeerd kon worden dat deze gebieden, zoals braakliggende bouwterreinen, hun huidige functie ook in de toekomst behouden. Deze gebieden spelen, vanwege het vervullen van een bepaalde (foerageer)functie voor de soort, een belangrijke rol bij het realiseren van een goede staat van instandhouding, zodat ook het verstoren van zo'n gebiedsfunctie van grote invloed kan zijn op de staat van instandhouding van de soort.

Contour "haalbaar en betaalbaar"

In de paragrafen 3.4 en 4.1.7 van de Nota van Antwoord staat aangegeven dat zowel de selectie als de begrenzing uitsluitend gebaseerd is op ecologische criteria. Dit betekent echter niet dat andere dan ecologische belangen geen rol hebben gespeeld. Bij het vaststellen van de instandhoudingsdoelstellingen heeft het uitgangspunt "haalbaar en betaalbaar", zowel landelijk als per gebied nadrukkelijk een rol gespeeld. Er is daarbij rekening gehouden met de economische en sociale belangen van de directe omgeving. Dit betekent in de praktijk dat voor een bepaald habitatype of soort de relatief grootste ecologische bijdrage komt van het gebied

waar de ecologische vereisten reeds op orde zijn of waar ze op relatief eenvoudige wijze op orde te brengen zijn, om zodoende bij het opstellen van beheerplannen een evenwichtige balans tussen economie en ecologie na te kunnen streven.

In paragraaf 3.4 van de Nota van Antwoord staat dat Nederland zich inspant om zoveel mogelijk habitattypen en soorten in een gunstige staat van instandhouding te houden of te brengen. Er kan echter geen onevenredige financiële inspanning verwacht worden om alle habitattypen en soorten te herstellen. Met oog hierop is voor een aantal soorten en habitattypen in het Natura 2000 doelendocument (2006, hoofdstuk 6) gekozen voor een lager niveau dan gunstige staat van instandhouding. In die gevallen wordt verbetering van de ecologische vereisten voorlopig niet realistisch geacht of staat de inspanning in geen verhouding tot de extra bijdrage die een gebied kan leveren aan de realisering van de Natura 2000-doelen op landelijk niveau. Anderzijds is het logisch dat een hogere inzet wordt nagestreefd voor habitattypen en soorten waar Nederland relatief belangrijk voor is en/of voor habitattypen en soorten die sterk onder druk staan.

Contour “strategisch lokaliseren”

Bij het vaststellen van de instandhoudingsdoelstellingen is ook geanticipeerd op bestaande plannen en projecten ter realisering van de Ecologische Hoofdstructuur en bestaand beleid met betrekking tot bijvoorbeeld mest en waterhuishouding. Dit is het gehanteerde principe van “strategisch lokaliseren”: behoud of herstel nastreven daar waar de grootste potentie ligt en waar dit gemakkelijk kan zonder dat afbreuk wordt gedaan aan de ecologische uitgangspunten en ambities. Om daaraan invulling te geven zijn diverse consultatierondes met deskundigen en terreinbeheerders gehouden.

In de toekomst zullen inspanningen voor het waterbeheer meer gericht moeten worden op het natuurbelang. Waar nodig is de begrenzing van gebieden aangepast om een op termijn duurzamere situatie te verkrijgen. Voor een aantal habitattypen en soorten zijn gezien de urgentie ten aanzien van één of meerdere kernopgaven (“sense of urgency”)²⁰, op de korte én langere termijn, aanvullende water- of beheermaatregelen nodig.

Trends, dynamiek en autonome ontwikkelingen

In het aanwijzingsbesluit staat het resultaat van de bovenstaande contouren uitgewerkt in de vorm van de instandhoudingsdoelstellingen. Op grond daarvan worden in het beheerplan de benodigde maatregelen uitgewerkt om de genoemde habitattypen en soorten in de gewenste staat van instandhouding te brengen of te behouden, zodat het gebied voldoende bijdrage kan leveren aan het realiseren van de gewenste staat van instandhouding op landelijk niveau. Eén van de uitgangspunten in de Natura 2000 contourennotitie (2005)²¹ is dat doelstellingen in de tijd robuust geformuleerd moeten worden. Dit is gedaan om zo te kunnen anticiperen op bijvoorbeeld de natuurlijke dynamiek of mogelijke klimaatsveranderingen. Als de instandhoudingsdoelstellingen niet gehaald lijken te worden, bijvoorbeeld omdat een populatie vogels of een bepaald habitatype ondanks de bescherming toch kleiner wordt, moet Nederland maatregelen nemen om deze ontwikkeling te keren. Artikel 6, tweede lid, van de Habitatrichtlijn verplicht de lidstaat namelijk om verslechtering van habitattypen en leefgebieden van (vogel)soorten te voorkomen. Soms zullen de genomen maatregelen niet werken, bijvoorbeeld bij klimaatsverandering, een te grote externe beïnvloeding of als trekkende soorten in het buitenland negatief worden beïnvloed. Er zijn dan geen sancties. Gezien een aantal onzekerheden over te verwachten ontwikkelingen, die voortkomen uit natuurlijke dynamiek en klimaatveranderingen, is voor het jaar 2015 voorzien in een evaluatie van het Natura 2000 doelendocument (2006). Indien noodzakelijk worden dan ook de betreffende aanwijzingsbesluiten aangepast (zie Nota van Antwoord, paragraaf 3.19). In bijlage B.2 van de Nota van toelichting van dit besluit wordt nader op de specifieke keuzes ingegaan.

²⁰ Een “sense of urgency” is toegekend aan een gebied als binnen tien jaar (na 2005) mogelijk een onherstelbare situatie ontstaat. Zie verder bijlage 2 begrippen en definities uit de Nota van Antwoord (2007).

²¹ Ministerie van LNV (2005): Natura 2000 contourennotitie. Kaders voor Natura 2000-doelen, besluiten en beheersplannen. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Den Haag.

Herijking instandhoudingsdoelstellingen

De lidstaten van de Europese Unie hebben de afspraak gemaakt om alle maatregelen te nemen die nodig zijn om een gunstige staat van instandhouding van de aangewezen soorten en habitattypen te realiseren. Pas wanneer daadwerkelijk is gebleken dat de doelen om wat voor reden dan ook niet haalbaar zijn, bestaat er – zoals onder andere in paragraaf 1.4.1 van de Nota van Antwoord staat vermeld – een aantal momenten waarop de doelen bijgesteld kunnen worden. De drie momenten waarop de instandhoudingsdoelstellingen kunnen worden herijkt en zo nodig kunnen worden bijgesteld zijn (zie ook Nota van Antwoord, paragrafen 3.4 en 3.14):

- bij de definitieve aanwijzing;
- bij het opstellen van het beheerplan;
- bij de geplande evaluatie in 2015.

Ecologische samenhang en belangenafweging

De afweging tussen economie en ecologie moet zodanig plaatsvinden dat de gunstige staat van instandhouding van de habitattypen en soorten waar het gebied voor is aangewezen niet in gevaar komt.

De situatie kan zich voordoen dat in een bepaald gebied een aantal habitattypen of soorten voorkomt, waarvoor geen instandhoudingsdoelstellingen zijn vastgesteld. Er is dan de inschatting gemaakt dat het betreffende habitatype of de betreffende soort weliswaar marginaal in het gebied aanwezig is, maar dat het gebied op termijn geen bijdrage kan leveren aan de instandhouding van het habitatype of de soort. Ook bij de formulering van een doel voor vogels is bepalend of het gebied een relevante bijdrage aan het realiseren van het landelijke doel levert of kan gaan leveren (zie ook paragraaf 3.11 van de Nota van Antwoord). Voor elk specifiek gebied komt het erop neer dat de instandhoudingsdoelstelling van een bepaald habitatype of bepaalde soort alleen in samenhang kan worden gezien met de instandhoudingsdoelstelling op landelijk niveau en in andere Natura 2000-gebieden. Dat betekent dat er weliswaar landelijk per soort of per habitatype naar een gunstige staat van instandhouding moet worden gestreefd, maar dat deze situatie niet in elk gebied afzonderlijk hoeft te worden nagestreefd. Binnen dit kader kan ook rekening worden gehouden met vereisten op economisch, sociaal en cultureel gebied en met regionale en lokale bijzonderheden.

Recreatie en toerisme (en visserij)

Beseft wordt dat Eemmeer & Gooimeer Zuidoever een belangrijk onderdeel uitmaakt van het Flevolandse, Noord-Hollandse en Utrechtse toeristische product. Het strand en het water zijn de belangrijkste trekpleister voor toeristen. Het toeristische bedrijfsleven vindt dat de aard van het gebied zo moet blijven. In die zin is het belang van een adequaat natuurbeheer ook in het belang van een gezonde toeristische sector. In onder meer paragrafen 4.1.3 en 4.1.4 van de Nota van Antwoord is ingegaan op de ontwikkelingsmogelijkheden van bedrijven en de concurrentiepositie: afhankelijk van de bedrijfstak biedt de aanwezigheid van een Natura 2000-gebied dikwijls nieuwe mogelijkheden.

Ook wordt beseft dat zowel de beroepsvisserij als de sportvisserij een economische rol van betekenis spelen in het gebied. De belangen van de visserij zullen aan de orde komen in het beheerplanproces. De insteek is hierbij om de visserij en de natuur zo goed mogelijk samen te laten gaan.

Weidevogels

Een aantal insprekers signaleert dat er in de Vogelrichtlijngebieden geen ruimte is voor in ons land broedende weidevogels, in die zin dat er geen doelstellingen voor weidevogels geformuleerd zijn. Onder weidevogels worden vogelsoorten verstaan die in uitgestrekte graslanden broeden. Het is overigens geen uitsluitende classificatie.

Voor broedvogels worden alleen gebieden aangewezen indien:

- 1) de betreffende soort voorkomt op bijlage I van de Vogelrichtlijn;
- 2) het een andere (trekkende) watervogel betreft die nestelt in broedkolonies van minstens 1% van de biogeografische populatie (twee soorten: aalscholver en kleine mantelmeeuw);
- 3) de soort kan worden beschouwd als andere geregeld voorkomende trekvogel zoals bedoeld in artikel 4.2 van de Vogelrichtlijn, die voorkomt op de Rode Lijst én waarvoor de beschermde

gebieden een wezenlijke bijdrage (minstens 25% van de Nederlandse broedpopulatie) leveren aan de bescherming van de soort (zie ook Nota van Antwoord Vogelrichtlijn deel 1, bijlage 3A). Weidevogelsoorten staan (met uitzondering van de kempfaan) niet op bijlage I maar worden wel beschouwd als geregeld voorkomende trekvogels zoals bedoeld in artikel 4.2 van de Vogelrichtlijn.

Kunnen weidevogels dan als broedvogels worden opgenomen in de aanwijzingsbesluiten? Zowel de kempfaan (bijlage I-soort) als de watersnip (soort zoals bedoeld in artikel 4.2 van de Vogelrichtlijn) voldoen aan bovenstaande criteria. De grutto (soort zoals bedoeld in artikel 4.2 van de Vogelrichtlijn) bijvoorbeeld voldoet niet aan bovenstaande criteria, omdat slechts 18% broedt binnen de Natura 2000-gebieden, in plaats van minstens 25% van de Nederlandse broedpopulatie. De bescherming van broedende grutto's in Natura 2000-gebieden levert maar een kleine bijdrage aan de instandhouding van de soort op landelijke schaal. Dat neemt niet weg dat het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) een groot belang hecht aan een rijk agrarisch cultuurlandschap buiten de Natura 2000-gebieden en tevens streeft naar een structurele oplossing voor het weidevogelbeheer. Zo worden de opstellers van de beheerplannen voor Natura 2000 er op gewezen dat in de beheerplannen rekening moet worden gehouden met gebiedsspecifieke natuurwaarden, zoals weidevogels²².

Complementaire doelen

Een complementair doel is een doelstelling voor een habitatype of soort waarvoor het gebied niet is aangewezen op grond van de gebruikelijke methodiek van toewijzing (actueel voorkomen van habitatwaarden in Habitatrictlijngebieden en van vogels in Vogelrichtlijngebieden). Dergelijke doelen worden wel nodig geacht ten behoeve van de realisering van de landelijke doelstelling. Zij zijn met name bedoeld om de inspanningen voor het bereiken van de landelijk gunstige staat van instandhouding zoveel mogelijk neer te leggen in Natura 2000-gebieden, en dus niet daarbuiten.

Aan Habitatrictlijngebieden kan om één van de volgende twee redenen een complementair doel zijn toegevoegd:

- belangrijk voorkomen van een broedvogelsoort van de Vogelrichtlijn, die in een zeer ongunstige staat van instandhouding verkeert (9 soorten).
- ontwikkeldoel voor een habitatype of soort met een zeer ongunstige staat van instandhouding waar goede kansen aanwezig zijn (3 habitatypen, 4 soorten).

Aan Vogelrichtlijngebieden kan om één reden een complementair doel zijn toegevoegd:

- belangrijk voorkomen van een habitatype of soort met een zeer ongunstige staat van instandhouding, met een relatief lage landelijke dekking in Habitatrictlijngebieden en/of met onvoldoende geografische spreiding (9 habitatypen, 14 soorten).

Complementaire doelen zijn gebaseerd op artikel 10a, derde lid van de Natuurbeschermingswet 1998²³ en maken daardoor volwaardig deel uit van het beschermingsregime van Natura 2000-gebieden. Complementaire doelen worden als onderdeel van de instandhoudingsdoelstellingen verder uitgewerkt in de Natura 2000-beheerplannen. Voor een nadere toelichting en de vermelding van habitatypen en soorten waar complementaire doelen op van toepassing kunnen zijn, wordt verwezen naar het Natura 2000 doelendocument (2006), pagina 35 en verder.

Onderbouwing besluiten

In diverse ecologische rapporten²⁴ en databanken zijn de natuurwaarden en vogelgegevens van Nederland beschreven. Het Natura 2000 doelendocument (2006) is één van de dragende beleidsdocumenten die aan de besluitvorming ten grondslag heeft gelegen. Het beleid zoals daar is uiteengezet, is bij de besluitvorming toegepast, maar het Natura 2000 doelendocument (2006) maakt géén onderdeel uit van het besluit.

²² Uitvoering aangenomen motie Snijder-Hazelhoff, TK 2008-2009, 31 700 XIV, nr. 117.

²³ Wet van 25 mei 1998, houdende nieuwe regelen ter bescherming van natuur en landschap (Natuurbeschermingswet 1998).

²⁴ Zie voor een overzicht van de bronnen onder andere Ministerie van LNV (2007): Nota van Antwoord. Inspraakprocedure aanwijzing Natura 2000-gebieden, bijlage 3. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Den Haag.

Met betrekking tot de vraag op welke wijze de gunstige staat van instandhouding voor dat betreffende habitatype of de betreffende soort kan worden bereikt, is er in de Nota van toelichting een uitgebreid overzicht opgenomen waarin alle gebieden staan vermeld waaraan voor het betreffende habitatype of soort een doel is toegekend. Op deze wijze is na te gaan hoe de landelijke opgave over het Natura 2000-netwerk is verdeeld. Het is echter een indicatieve vermelding, want het is niet de bedoeling in deze aanwijzing een besluit te nemen over de instandhoudingsdoelstellingen van andere gebieden.

Kernopgaven

In paragraaf 1.3.4 van de Nota van Antwoord staat vermeld dat de kernopgaven een belangrijk hulpmiddel zijn bij de focus en eventuele prioritering binnen de Natura 2000-beheerplannen. Ze beschrijven de belangrijkste behoud- en herstelopgaven per Natura 2000-landschap en zijn in het Natura 2000 doelendocument (2006) toebedeeld aan gebieden. Het toevoegen van de kernopgaven aan de Nota's van toelichting bij de definitieve aanwijzingsbesluiten heeft geen meerwaarde, omdat die informatie is opgenomen in het Natura 2000 doelendocument.

Ambitieniveau van de instandhoudingsdoelstellingen

Indien een soort of habitatype landelijk in een ongunstige staat van instandhouding verkeert, betekent dit niet automatisch dat in alle gebieden waar de betreffende waarde voorkomt hiervoor een hersteldoelstelling moet worden geformuleerd. In de Natura 2000 contourennotitie (2005) en het Natura 2000 doelendocument (2006) staan de hoofdlijnen voor het formuleren van de Natura 2000 doelen uitgewerkt. Daarmee is het Europese kader toegespitst op de Nederlandse situatie. Per gebied zijn er gebiedsdoelen opgesteld. Deze richten zich op de kwaliteit en oppervlakte van het habitatype of van het leefgebied van een soort. Voor soorten wordt daarnaast een doel gesteld voor de gewenste populatie. Voor sommige soorten en vrijwel alle vogels zijn hierbij richtinggevende aantallen genoemd. Deze dienen als (minimale) draagkracht voor het leefgebied binnen de begrenzing van het gebied. In het geval van herstel is de uitwerking van de landelijke doelen middels het principe van "strategisch lokaliseren" bepaald. Dat wil zeggen dat de herstelopgave is neergelegd in de gebieden waar de meeste potentie is om het habitatype of het leefgebied van de soort te verbeteren. Voor verspreid voorkomende habitatypes en soorten is het niet mogelijk om de landelijke doelstellingen alleen binnen het Natura 2000-netwerk te realiseren. Opgaven buiten het Natura 2000-netwerk worden via ander natuurbeleid gerealiseerd, zoals de Flora- en faunawet en de Ecologische Hoofdstructuur. Voor een aantal habitatypes is in het Natura 2000 doelendocument de expliciete keuze gemaakt om niet te streven naar een gunstige staat van instandhouding (Natura 2000 doelendocument (2006), pagina 138).

Met betrekking tot de vogeldoelen is in het Natura 2000 doelendocument (2006) opgenomen dat voor een gebied "bij een stijgende en stabiele lokale trend" een behoudopgave wordt geformuleerd. Een stijgende trend wordt als aanwijzing opgevat dat het leefgebied voor deze soorten al geschikt is en voldoende draagkracht heeft om bij te dragen aan een populatie hoger dan het gemiddelde in de periode 1999-2003. In dergelijke gevallen wordt volstaan met een behoudopgave omdat geen extra maatregelen ter verbetering van het leefgebied nodig worden geacht. In gevallen waarin de potentie van het gebied dusdanig wordt geacht dat de draagkracht van het gebied nog niet bereikt lijkt te zijn, wel gestreefd naar herstel van de populatie. Naar verwachting zal herstel van de populatie in dit soort gevallen optreden, zolang het leefgebied behouden blijft.

Voor vogels geldt daarnaast dat bij behoudopgaven de aantallen gebaseerd zijn op het gemiddelde seizoensgemiddelde over de periode 1999-2003 (bij niet-broedvogels geldt de periode 1999/2000-2003/2004)²⁵. Bij herstelopgaven zijn de aantallen meestal gebaseerd op de historische potentie van een Natura 2000-gebied, dat is het maximaal aantal vastgestelde vogels (of broedparen) over een interval van enkele jaren gedurende de periode 1980-2003 (SOVON). Dit betekent dat op gebiedsniveau geen streefwaarden uit beschermingsplannen zoals het Beschermingsplan moerasvogels 2000-2004 (2000) zijn gebruikt. Deze plannen

²⁵ SOVON & CBS (2005): Trends van vogelaantallen in het Nederlandse Natura 2000 netwerk. SOVON-informatierapport 2005/09. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen.

hebben wel hun doorwerking gekregen in de landelijke instandhoudingsdoelstellingen en kunnen van belang zijn bij het opstellen van beheerplannen. Vervolgens is in de toelichtingen bij de instandhoudingsdoelstellingen aangegeven of het gebied met het gestelde doel ook kan voldoen aan de minimum eisen voor een sleutelpopulatie.

Ook voor broedvogels geldt dat bij verspreid voorkomende soorten het niveau van een sleutelpopulatie in een specifiek gebied soms niet gehaald kan worden. Vaak is dan op regionale schaal sprake van een min of meer samenhangende populatie met meerdere kernen (meta-populatie), die qua omvang wel het minimale niveau van de sleutelpopulatie overstijgt. Bij de evaluatie in 2015 worden zowel de ambities van de gebiedsdoelen als de landelijke instandhoudingsdoelstellingen, in geval van broedvogels met inbegrip van het aantal sleutelpopulaties, tegen het licht gehouden en wordt bekeken of bijstelling nodig is.

Monitoring

Het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) is verantwoordelijk voor de periodieke algemene rapportages aan de Europese Commissie en voor de monitoring van de staat van instandhouding van soorten en habitattypen op landelijk niveau. Het ministerie van LNV zorgt voor een landelijk monitoringssysteem. De gebiedsgerichte monitoring zal plaatsvinden op basis van de monitoringsparagraaf in de beheerplannen waarin ook rollen en verantwoordelijkheden zijn uitgewerkt. Voor zowel de landelijke als de gebiedsgerichte monitoring wordt momenteel - in samenhang - een programma van eisen ontwikkeld in overleg met de betrokken bevoegde gezagen (ministerie van LNV, ministerie van Verkeer en Waterstaat, ministerie van Defensie en de provincies (Interprovinciaal Overleg)). Zie ook paragraaf 1.5.1 van de Nota van Antwoord.

Nulsituatie of uitgangspunt

In paragraaf 3.18 van de Nota van Antwoord staat vermeld dat bij het vaststellen van de gebiedsdoelen niet is uitgegaan van een bepaald referentiejaar, zoals het moment van aanwijzing als Vogelrichtlijngebied of aanmelding als Habitatrichtlijngebied. Bij het vaststellen van de doelen is gekeken naar de staat van instandhouding van de betreffende soort of het habitatype op landelijk niveau. Ook is gekeken naar de (minimaal) benodigde oppervlakte leefgebied en/of habitatype om een gunstige staat van instandhouding op landelijk niveau te realiseren.

Die (landelijke) staat van instandhouding vormde mede de basis voor vaststelling van de instandhoudingsdoelstellingen voor soorten en/of habitattypen per gebied. In de Nota's van toelichting bij de besluiten is aangegeven of voor een soort of habitatype in een concreet gebied een behoud- of herstelopgave geldt. Zo is bijvoorbeeld een behoudopgave geformuleerd als het gebied een voldoende bijdrage levert aan de realisering van het doel op landelijk niveau of als onevenredige maatregelen nodig zouden zijn om het gebied een grotere bijdrage te laten leveren.

Realisatietermijnen

Zoals in paragraaf 3.16 van de Nota van Antwoord wordt gesteld, zijn termijnen onmisbaar om de realisatie van doelen te plannen. Deze planningen zijn grotendeels afhankelijk van regionale en zelfs lokale omstandigheden. Daardoor zijn de op te stellen beheerplannen de aangewezen plaats voor het bepalen van de realisatietermijnen. Om die reden is ervan afgezien realisatietermijnen in de aanwijzingsbesluiten op te nemen.

Flankerend beleid

In paragraaf 5.8 van de Nota van Antwoord staat als uitgangspunt geformuleerd dat de instandhoudingsdoelstellingen met behulp van bestaande budgetten worden gerealiseerd. De "bestaande budgetten" waaruit realisatie van de Natura 2000-instandhoudingsdoelstellingen gefinancierd moet worden, zijn grotendeels opgenomen in het Investeringsbudget Landelijk Gebied (ILG). Daartoe behoren de Subsidieregeling Natuurbeheer, de Subsidieregeling Agrarisch Natuurbeheer en de financiële middelen voor de bestrijding van verdroging in de

zogenoemde TOP-lijst gebieden²⁶. Daarnaast is ook het bestaande beheerbudget voor Staatsbosbeheer een financieringsbron voor de instandhoudingsdoelstellingen. Waar de Natura 2000-instandhoudingsdoelstellingen gekoppeld zijn aan waterkwaliteit kunnen de additionele kosten worden gefinancierd via het spoor van de Kaderrichtlijn Water. Veel subsidiemogelijkheden voor inrichting en (agrarisch) natuurbeheer zijn met het ILG onder verantwoordelijkheid van de provincies gekomen. De provincies bieden deze subsidiemogelijkheden aan door middel van provinciale subsidieregelingen zoals Provinciale Subsidieregeling Natuurbeheer en de Provinciale Subsidieregeling Agrarisch Natuurbeheer.

4.2 SPECIFIEKE REACTIES OVER DE INSTANDHOUDINGSDOELSTELLINGEN

Een inspreker verzoekt om voor alle relevante functies per aangewezen vogelsoort duidelijkheid te geven welke gebieden relevant zijn voor de instandhouding van de soort (foerageer-, rust- en ruigebieden).

Betreffende de aanwijzing van het gebied voor broedvogels geldt dat minimaal 1% van de landelijke broedpopulatie in het gebied broedt. Voor niet-broedvogels staat in bijlage B.2.2 per vogelsoort aangegeven of het gebied hoofdzakelijk een slaapplaatsfunctie, een foerageerfunctie of beide functies heeft. In het beheerplanproces wordt duidelijk wat de eventuele gevolgen voor specifieke gebieden zijn.

Een inspreker verzoekt om de toevoeging van de kernopgaven "plas-dras", "moerasranden" en "overjarig riet" voor riet- en weidevogels waaronder de bruine kiekendief (A081), rietzanger (A295), baardman, grote karekiet (A298), kleine karekiet, roerdomp (A021), grutto (A156) en tureluur (A162).

De kernopgaven per gebied zijn opgenomen in het Natura 2000 doelendocument (2006) en geven richting aan de uitwerking van de doelen in de beheerplannen. Ze worden niet in de besluiten opgenomen (zie ook paragraaf 4.1 van bijlage C). Bij het opstellen van de beheerplannen is men vrij om binnen de kaders van het aanwijzingsbesluit aanvullende prioriteiten te stellen.

Een inspreker is van mening dat er geen rekening is gehouden met een plotselinge stijging van de populaties van visdief (A193), fuut (A005), grauwe gans (A043), smient (A050), krakeend (A051), slobbeend (A056), tafeleend (A059), kuifeend (A061), nonnetje (A068) en meerkoet (A125). Deze kunnen volgens inspreker schade veroorzaken aan de wijde omgeving.

De zienswijze heeft niet geleid tot aanpassing van het besluit. Voor al deze soorten geldt een behoudopgave, geen verbeteropgave. Dit houdt in dat er niet gestreefd wordt naar een toename van de populatie. Eventuele schade kan binnen wettelijke mogelijkheden bestreden worden zolang de instandhoudingsdoelstellingen worden gehaald. Overigens is voor de visdief het doelniveau voor Eemmeer & Gooimeer Zuidoever aangepast conform het gemiddelde van de periode 1999-2003.

Enkele insprekers pleiten voor de opname van de snor (A292) als doelsoort voor het gebied. Het gebied huisvest momenteel een klein aantal broedparen en draagt daarmee wel degelijk bij aan de instandhouding van de soort, aldus insprekers. Een inspreker is van mening dat door gerichte beheer- en inrichtingsmaatregelen de draagkracht van het gebied kan worden vergroot.

De zienswijze is niet overgenomen.

Het gebied Eemmeer & Gooimeer Zuidoever voldoet niet aan het 1%-criterium voor opname van de soort tijdens de peilperiode 1999-2003 (19 paren). In die periode zijn gemiddeld 4 broedparen geteld.

²⁶ De door de provincies opgestelde lijsten met gebieden die in het kader van het verdrogingsbeleid met voorrang worden aangepakt.

Enkele insprekers pleiten voor de opname van de grote karekiet (A298) als doelsoort voor het gebied. Voor een landelijk gunstige staat van instandhouding zijn meer dan vijf sleutelpopulaties nodig van 40-80 broedparen met een landelijk niveau van meer dan 500 broedparen. Het gebied kan een bijdrage leveren aan de instandhouding van de soort door gerichte maatregelen, aldus insprekers.

De zienswijze is niet overgenomen.

Het gebied Eemmeer & Gooimeer Zuidoever voldoet niet aan het 1%-criterium voor opname van de soort tijdens de peilperiode 1999-2003 (3 paren). In die periode zijn gemiddeld 2 broedparen geteld.

Een inspreker verzoekt om een eenduidige formulering voor het doel van de visdief (A193) waarbij duidelijk is om hoeveel broedparen het gaat, zonder stapeling van doelen.

De zienswijze is overgenomen.

De draagkracht is aangepast van 400 paren naar 280, conform het gemiddeld aantal paren (1999-2003) gevestigd op het eiland De Visdief (dit wijkt af van het gemiddelde genoemd in SOVON & CBS (2005) omdat daarin ook buiten het gebied nestelende paren zijn meegeteld). De gebiedsdoelstelling is aangepast naar een eenduidige doelstelling. De vermelding van een dubbele doelstelling betrof een technische fout.

Een inspreker is het niet eens met het opnemen van de aalscholver (A017) als instandhoudingsdoelstelling. In het Beleidsbesluit Binnenvisserij staat dat het vigerende beleid, gericht op het voorkomen van het ontstaan van nieuwe aalscholverkolonies, zal worden gecontinueerd. Daarnaast worden op dit moment de effecten van de aalscholver op visbestanden, met name ook op die van de bedreigde paling, onderzocht.

De zienswijze heeft niet geleid tot aanpassing van het besluit. De aalscholver als niet-broedvogel is gehandhaafd, omdat de soort eerder was opgenomen in het Vogelrichtlijnbesluit van Eemmeer, Gooimeer en IJmeer in 1994. Onzekerheid over de invloed op andere (ecologische) waarden kan geen reden zijn om doelen achterwege te laten. Het beleid om het ontstaan van nieuwe aalscholverkolonies te voorkomen volgens het Beleidsbesluit Binnenvisserij staat niet op gespannen voet met het onderhavige Natura 2000-besluit. Het gaat in dit gebied immers niet om broedvogels. In beschermde natuurgebieden, zoals dit Natura 2000-gebied, moet de predatie op vis door aalscholvers uitsluitend worden beoordeeld binnen het gevoerde natuurbeheer²⁷. Dit betekent dat het beheerplan daarvoor het geëigende instrument is, niet dit aanwijzingsbesluit. Het in deze zienswijze bedoelde onderzoek is gebaseerd op gegevens uit De Wieden en Weerribben, waar de samenstelling van de visstand duidelijk anders is dan in het Eemmeer en Gooimeer.

Een indiener vraagt welke gebieden een bijdrage moeten leveren aan de instandhouding van de aalscholver (A017) in het IJsselmeergebied, en op welke wijze de effecten op een regionale populatie getoetst moeten worden.

Voor de aalscholver zijn dit het IJsselmeer (072), Markermeer & IJmeer (073), Oostvaardersplassen (078) en Lepelaarplassen (079). De effecten op een regionale populatie dienen getoetst te worden aan de instandhoudingsdoelstelling van het betrokken gebied. De toelichting maakt deel uit van de instandhoudingsdoelstelling. Aan de toelichting is een indicatie toegevoegd van het belang van het desbetreffende gebied ten opzichte van de andere gebieden die bijdragen aan het regionale doelniveau. Het belang is gekwantificeerd door het noemen van de minimale en maximale bijdrage van het betreffende gebied aan de regionale doelstelling in de periode 1999-2008. Met deze natuurlijke fluctuatie mag rekening worden gehouden bij

²⁷ Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij (1999): Beleidsbesluit Binnenvisserij, pagina 17. Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, Den Haag.

het beantwoorden van de vraag of een verwachte afname ook echt zal leiden tot het niet halen van de instandhoudingsdoelstelling²⁸.

Een inspreker geeft aan dat in het ontwerp-aanwijzingsbesluit de slaapplaatsfunctie van het gebied voor ganzen en kleine zwaan (A037) is weggefallen en verzoekt dit alsnog expliciet te vermelden en te voorzien van een adequaat aantalsdoel.

De zienswijze is niet overgenomen. In het ontwerp-aanwijzingsbesluit staat bij grauwe gans (A043) wel degelijk dat het gebied tevens een slaapfunctie heeft, er zijn echter geen telgegevens beschikbaar om ook hiervoor de instandhoudingsdoelstelling te kunnen kwantificeren. Volgens SOVON & CBS (2005) vervult dit gebied voor de kleine zwaan geen slaapfunctie, er zijn nog geen telgegevens beschikbaar waaruit dit zou blijken.

Een inspreker vindt het onduidelijk waarom de draagkracht voor een zeer klein aantal vogels van de soorten kleine zwaan (A037, 2 vogels), slobbeend (A056, 5 vogels) en nonnetje (A068, 10 vogels) wordt genoemd met alle gevolgen van dien voor het beheerplan waardoor de waterrecreatie kan worden beperkt. Zo is ondermeer bekend dat de knobbelzwaan de kleine zwaan niet in zijn territorium duldt. Beperking van recreatie zal daaraan niets veranderen.

De zienswijze heeft niet geleid tot aanpassing van het besluit. De kleine aantallen zijn een gevolg van het gebruik van seizoensgemiddelden (de gedurende de trek- en overwinterperiode aanwezige aantallen vallen dus in werkelijkheid hoger uit), vooral bij soorten met een kleine internationale populatie, zodat de urgentie van bescherming hoger is. De afname van de kleine zwaan in dit gebied is mogelijk inderdaad gekoppeld aan toename van knobbelzwanen, maar dat verbetert mogelijk als het hier onlangs verschenen kranswier verder toeneemt in relatie tot verbetering van de waterkwaliteit. Zie paragrafen 3.10 en 3.11 van de Nota van Antwoord voor meer informatie.

Een inspreker signaleert dat in de toelichting van de smient (A050) wordt aangegeven dat het gebied met name een functie heeft als foerageergebied. In het profielendocument wordt echter aangegeven dat het een slaapfunctie betreft.

De toelichting op het doel is gewijzigd. Volgens SOVON & CBS (2005) heeft het gebied voor de smient voornamelijk een functie als slaapgebied.

Een inspreker wenst voor de tafeleend (A059) een herstel- of behoudopgave met een ambitieniveau dat refereert aan de betekenis/functie van de onderscheiden gebieden voor een in gunstige staat van instandhouding verkerende (deel)populatie van deze soort. Er wordt in geen enkel gebied een herstelopgave geformuleerd en er is slechts één gebied waar het relatief goed gaat (Veluwerandmeren (076)). Omdat het daar goed gaat mogen alle andere gebieden een negatieve trend vertonen. Deze onevenwichtigheid bedreigt de toch al ongunstige staat van instandhouding van deze soort in Nederland.

De zienswijze is niet overgenomen. De tafeleend is midden jaren negentig sterk afgenomen in het Markermeer en IJmeer door afname van de populatie driehoeksmosselen, en in de randmeren sterk toegenomen door herstel van de mosselpopulaties daar. Tegelijkertijd zijn ook de populaties in het IJsselmeer en het rivierengebied afgenomen, zonder aanwijsbare afname van de draagkracht. Gezien de timing en het in korte tijd zeer gunstige voedselaanbod in de randmeren lijkt wegzuiging van het IJsselmeer en rivieren naar de randmeren waarschijnlijk. Een deel van de tafeleenden rust daar op wateren buiten het watervogelmeetnet. Dit relativeert de afname. Daarom is op landelijk niveau gekozen voor een behoudopgave; de instandhoudingsdoelstellingen op gebiedsniveau sluiten hierop aan.

²⁸ Zie bijvoorbeeld uitspraak Raad van State inzake Gaswinning onder de Waddenzee d.d. 29 augustus 2007 (zaaknummer 200606028/1) "De afdeling is van oordeel dat de gunstige staat van instandhouding voor de wadplaten niet in het geding is omdat de tijdelijke afname beperkt is in verhouding tot de natuurlijke variatie en geen nadelige effecten heeft voor het bodemleven".

5. REACTIES OVER DE RECHTSGEVOLGEN

Er wordt gewezen op het feit dat de gevolgen van het huidig gevoerde natuurbeleid een onevenredige belasting vormen voor de bevolking van Eemnes, Huizen en Naarden. Men stelt dat het onmogelijk is om op basis van de stukken te bepalen wat de gevolgen van de aanwijzing zijn voor de individuele bedrijfsvoering. De scheiding in tijd tussen het aanwijzingsbesluit en het beheerplan wordt daarvoor verantwoordelijk gehouden. Daarnaast worden er veel opmerkingen gemaakt en vragen gesteld over de diverse facetten van bestaand gebruik, de externe werking, de relatie met het toetsingskader Ammoniak en Natura 2000, de relatie tot het verdrag van Amsterdam, de relatie met de Kaderrichtlijn Water, de relatie met het Projectplan Natuurontwikkeling IJsselmeergebieden 2002-2010 en de relatie met bestemmingsplannen en andere ruimtelijke plannen, zoals het verbreden van enkele nabijgelegen snelwegen.

Enkele insprekers wijzen er op dat 1 oktober 2005 (de inwerkingtreding van de Natuurbeschermingswet 1998) niet als peildatum voor bestaand gebruik kan dienstdoen.

Met betrekking tot de hierboven genoemde argumenten worden de volgende opmerkingen gemaakt:

Externe werking

Het is moeilijk aan te geven wat de precieze omvang van de externe werking van een bepaalde activiteit is. In paragraaf 4.3 van de Nota van Antwoord staat dat dit afhangt van de aard van de activiteit zelf, de intensiteit ervan en de gevoeligheid van de aanwezige habitattypen en soorten. Het valt op voorhand dus niet te zeggen of er beïnvloeding plaatsvindt. Dat betekent dat wanneer niet uitgesloten kan worden dat een Natura 2000-gebied door een bepaalde activiteit wordt beïnvloed, er bekeken moet worden of er op grond van de Natuurbeschermingswet 1998 een vergunningplicht voor een bepaalde activiteit aan de orde is. Het is dus evenmin aan te geven waar de externe werking van een bepaalde activiteit eindigt. Het beleid om nieuwe natuur van ná 1 mei 1988 niet als verzuringgevoelig aan te merken, is nooit van toepassing geweest op de oude Natuurbeschermingswet. Ook voor de inwerkingtreding van de Natuurbeschermingswet 1998 was het voor de beoordeling alleen van belang of een bepaalde activiteit schade aan een aangewezen beschermd natuurmonument toebracht. De vraag of een deel van een bepaald beschermd natuurmonument als zogenoemde nieuwe natuur moest worden aangemerkt, heeft in deze besluitvorming geen rol gespeeld. Als een bepaald gebied als beschermd natuurmonument was aangewezen, genoot zo'n natuurmonument de volledige bescherming van de Natuurbeschermingswet. In het beheerplan zal duidelijkheid gegeven worden voor welke activiteiten een vergunningplicht aan de orde kan zijn. De afstand tussen de locatie van de activiteit en de te beschermen natuurwaarden is daarbij niet altijd doorslaggevend; het gaat er om of een bepaalde activiteit al dan niet de natuurlijke kenmerken van een Natura 2000-gebied, waar habitattypen en leefgebieden van soorten onderdeel van uitmaken, kan aantasten. Rond de Natura 2000-gebieden wordt, volgens sommige insprekers, een beschermingszone ingesteld van 3.000 meter. Dat is echter niet van toepassing op de beoordeling van effecten op Natura 2000-gebieden. In het kader van de Interimwet ammoniak en veehouderij²⁹ werd in verband met de ammoniakdepositie een zone van 3.000 meter gehanteerd. Binnen die zone was de beïnvloeding door een veehouderijbedrijf van verzuringsgevoelig gebied nog meetbaar. Tot deze grens kon een vergunningplicht voor deze verzuringsgevoelige gebieden aan de orde zijn. Deze grens is inmiddels vervallen. Natura 2000 is gericht op de bescherming van de in het gebied voorkomende habitattypen en soorten. Een exacte grens waar de externe werking ophoudt, is in algemene zin niet aan te geven. Dit wordt van geval tot geval beoordeeld. Bepalend is dus niet de afstand, maar of er sprake kan zijn van verslechtering of significante verstoring van natuurwaarden in het betreffende gebied.

²⁹ Wet van 9 juni 1994, houdende tijdelijke regeling inzake de ammoniakdepositie veroorzaakt door veehouderijen (Interimwet ammoniak en veehouderij). Staatsblad 1994, nr. 634.

Beschermde natuurmonumenten

In de paragrafen 3.15, 4.6.4 en 4.6.9 van de Nota van Antwoord staat dat een belangrijk deel van de aan te wijzen Natura 2000-gebieden, zoals dit gebied, reeds onder de oude Natuurbeschermingswet als beschermd of als staatsnatuurmonument was aangewezen. Op grond van artikel 15a van de Natuurbeschermingswet 1998 vervalt een besluit tot aanwijzing van een beschermd natuurmonument zodra het gebied is aangewezen als Natura 2000-gebied en voor zover het beschermde natuurmonument binnen dat Natura 2000-gebied ligt. Dat betekent dat wanneer een deel van het beschermde natuurmonument buiten het Natura 2000-gebied ligt, de oude aanwijzing als natuurmonument voor dat gebiedsdeel van kracht blijft. Voor Vogelrichtlijngebieden was dit reeds aan de orde.

De instandhoudingsdoelstelling heeft, voor het deel van het Natura 2000-gebied waarop de aanwijzing als beschermd natuurmonument betrekking had, vanaf dat moment mede betrekking op de doelstellingen van dat beschermde natuurmonument ten aanzien van het behoud, herstel en de ontwikkeling van het natuurschoon of de natuurwetenschappelijke betekenis. Bepalingen uit de aanwijzingen tot beschermd natuurmonument over natuurschoon, rust, stilte en over de natuurwetenschappelijke betekenis van het beschermde natuurmonument blijven gewoon van kracht en zullen mede de inhoud van het beheerplan gaan bepalen. Op dit onderdeel brengt Natura 2000 geen verandering in de bestaande situatie. De minister van LNV heeft in haar brief van 30 juni 2009 (TK 2008-2009, 31700 XIV, nr. 160) aangekondigd een voorstel tot wijziging van de Natuurbeschermingswet 1998 in procedure te zullen brengen. Zie voor verdere toelichting met betrekking tot beschermde natuurmonumenten paragraaf 5.5 Beschermde natuurmonumenten van de Nota van toelichting.

Bestaand gebruik: peildatum en vergunningplicht

In paragrafen 4.1 en 4.2 van de Nota van Antwoord wordt uitvoerig ingegaan op bestaand gebruik en hoe daarmee wordt omgegaan.

Het aanwijzen van een Natura 2000-gebied leidt niet tot een verbod op het verrichten van bepaalde handelingen zoals het zeilen of de ballonvaart. In het aanwijzingsbesluit staat alleen voor welke waarden het gebied is aangewezen en wat de grens van het betreffende gebied is. In het besluit zelf is niet aangegeven of, en onder welke voorwaarden, een activiteit kan worden toegestaan.

Op grond van de huidige Natuurbeschermingswet 1998 geldt een vergunningplicht voor activiteiten die in en om Natura 2000-gebieden de beschermde natuur kunnen verslechteren of een significant verstoring effect hebben op de soorten waarvoor het gebied is aangewezen. Het gaat daarbij niet om een vergunning voor alle activiteiten, maar alleen voor mogelijk schadelijke of significant verstoring activiteiten.

Daarnaast is er in de wet een uitzondering gemaakt voor bestaand gebruik waarvoor geen (nieuwe) vergunning nodig is. Deze uitzondering geldt, totdat het eerste beheerplan voor het desbetreffende Natura 2000-gebied onherroepelijk is geworden, voor bestaand gebruik "indien dat gebruik een project is dat niet direct verband houdt met of nodig is voor het beheer van een Natura 2000-gebied maar dat afzonderlijk of in combinatie met andere projecten of plannen significante gevolgen kan hebben voor het desbetreffende Natura 2000-gebied" (artikel 19c, eerste lid van de Natuurbeschermingswet 1998).

Tot na het onherroepelijk³⁰ worden van het Natura 2000-beheerplan is de vergunningplicht niet van toepassing op bestaand gebruik. De Natuurbeschermingswet 1998 omschrijft bestaand gebruik als "iedere handeling die voor 1 oktober 2005 werd verricht en sedertdien niet of niet in betekenisvolle mate is gewijzigd".

Om te voorkomen dat het bestaand gebruik de kwaliteit van de natuurlijke habitattypen en de leefgebieden van soorten in een Natura 2000-gebied verslechtert en dat er door bestaand gebruik storende factoren optreden die een significant effect kunnen hebben op de soorten

³⁰ Een beheerplan is pas onherroepelijk nadat alle juridische beroepsprocedures, die volgen op de definitieve vaststelling van zo'n beheerplan, definitief zijn afgerond.

waar het gebied voor is aangewezen, draagt het ministerie van LNV de verantwoordelijkheid dat - totdat het beheerplan onherroepelijk wordt - er in het gebied passende maatregelen genomen worden. In het uiterste geval kan dit betekenen dat op last van het ministerie van LNV het bestaande gebruik wordt stilgelegd. Het initiatief daartoe zal in alle gevallen van het ministerie van LNV uitgaan. Een vergunning blijft echter noodzakelijk als een bedrijf zich nieuw vestigt of wanneer een (bestaande) activiteit wordt uitgebreid of gewijzigd.

In het beheerplan zal het bestaande gebruik beschreven moeten worden en zal zo nodig aan voorwaarden worden gebonden. Zoals in paragraaf 4.2.4 van de Nota van Antwoord reeds uiteen wordt gezet, worden geen activiteiten per definitie gelegaliseerd. Dat een bepaalde activiteit om wat voor reden dan ook als bestaand gebruik wordt aangemerkt, wil nog niet zeggen dat deze activiteit in het beheerplan zal worden toegestaan. Dat geldt ook voor inrichtingen die niet vergunningplichtig zijn volgens het Besluit landbouw milieubeheer (2006)³¹ uit de Wet milieubeheer of reeds in het bezit zijn van een milieuwetvergunning. Zodra de Crisis- en herstelwet definitief is, is voorzien dat bestaand gebruik dat onverhoopt niet in het beheerplan wordt opgenomen, vrijgesteld blijft van de vergunningplicht.

Doorwerking aanwijzing in andere plannen

De verplichting om Natura 2000-gebieden aan te wijzen volgt direct uit de Habitatrichtlijn en uit de Vogelrichtlijn. Mede op basis van Europeesrechterlijke uitspraken kan er bij de selectie en bij de begrenzing van Natura 2000-gebieden uitsluitend van ecologische criteria worden uitgegaan. Dat betekent in de praktijk dat de grenzen van deze gebieden zijn bepaald door het gebruik dat de betreffende planten- en diersoorten van het gebied maken. Terreindelen die van mindere kwaliteit zijn, kunnen deel uitmaken van Natura 2000-gebieden als herstel van die terreinen haalbaar is en als ze nodig zijn voor de realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen. Daardoor zal de begrenzing van zo'n gebied niet in alle gevallen overeenkomen met de bestemming die in een vastgesteld bestemmingsplan aan het gebied is toegekend. In het uiterste geval zou dat kunnen betekenen dat een bepaalde bestemming die in een bestemmingsplan aan zo'n gebied rechtsgeldig is toegekend, toch niet gerealiseerd kan worden, omdat daarvoor geen vergunning op basis van de Natuurbeschermingswet 1998 kan worden verleend. In paragrafen 4.2 en 6.1 van de Nota van Antwoord wordt hierop verder ingegaan. Ook voor reconstructieplannen³², provinciale waterplannen en waterbeheerplannen van de waterschappen geldt een gelijksoortige situatie. Het kan zijn dat dit soort plannen nog onvoldoende concreet zijn om ze op de gevolgen voor Natura 2000-gebieden te toetsen, maar op een gegeven moment zullen al deze plannen, al dan niet bij hun nadere uitwerking, bij het opstellen van beheerplannen afgestemd worden (paragraaf 6.3.2 van de Nota van Antwoord).

Veiligheid waterkering en kustbeheer in relatie tot Natura 2000

De veiligheid van de gebieden geldt als een dwingende reden van groot openbaar belang die, bij afwezigheid van alternatieven, ingrepen met een significant effect in het Natura 2000-gebied rechtvaardigen. Dat betekent dat Natura 2000 het waarborgen van de (kust- en water)veiligheid niet in de weg zal staan. Zie ook paragraaf 6.3.3 van de Nota van Antwoord. Projecten, plannen en afspraken die verband houden met het kustbeheer komen aan de orde in de Natura 2000-beheerplannen (paragraaf 1.1.8 van de Nota van Antwoord).

Relatie met stikstof

In paragraaf 6.2 van de Nota van Antwoord wordt ingegaan op het toetsingskader Ammoniak en Natura 2000. Bij het realiseren van de instandhoudingsdoelstellingen voor Natura 2000-gebieden spelen de negatieve gevolgen van stikstofdepositie, met name ammoniak, een belangrijke rol. Om duidelijkheid te bieden tot het moment van vaststellen van de

³¹ Besluit van 13 juli 2006, houdende regels voor akkerbouw- of tuinbouwbedrijven met open grondteelt, melkrundveehouderijen, gemechaniseerde loonbedrijven, witloftrekkerijen, teeltbedrijven met eetbare paddestoelen, paardenhouderijen, kinderboerderijen, kleinschalige veehouderijen, spoelbassins en opslagen van vaste mest (Besluit landbouw milieubeheer).

³² Plannen op grond van de Wet van 31 januari 2002, houdende regels inzake de reconstructie van concentratiegebieden (Reconstructiewet concentratiegebieden). Staatsblad 2002, nr. 115.

beheerplannen is besloten interim-beleid te ontwikkelen. Dit zogenoemde toetsingskader Ammoniak en Natura 2000 is door de Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG), Interprovinciaal Overleg (IPO) en het Rijk samen opgesteld en in februari 2007 bestuurlijk geaccordeerd. Land- en Tuinbouw Organisatie Nederland (LTO) heeft ingestemd met dit akkoord. Op 22 mei 2007 is het als handreiking aan het bevoegd gezag verstuurd en tevens aan de Tweede Kamer.

Met behulp van het toetsingskader Ammoniak en Natura 2000 konden provincies relatief eenvoudig beoordelen of veehouderijbedrijven in de buurt van Natura 2000-gebieden mochten uitbreiden of niet. Ook konden provincies met het toetsingskader beoordelen of nieuwe bedrijven zich er konden vestigen. De ammoniakuitstoot was daarbij bepalend.

In maart 2008 heeft de Raad van State echter geoordeeld dat het toetsingskader Ammoniak en Natura 2000 onvoldoende zekerheid biedt dat de natuurwaarden in Natura 2000-gebieden niet worden aangetast. Het toetsingskader is daardoor vervallen als generiek instrument.

Naar aanleiding van deze uitspraak heeft de minister van LNV de Taskforce Trojan ingesteld. De taskforce heeft aangegeven dat er verschillende factoren van invloed zijn op het behalen van de instandhoudingsdoelstellingen; stikstofdepositie is er één van. Het rapport van deze taskforce heeft vervolgens geleid tot een proeve van een handreiking voor het bevoegd gezag die op 24 november 2008 aan de Tweede Kamer³³ is gestuurd. Deze handreiking is een hulpmiddel en bevat aanwijzingen voor de beoordeling van bestaand gebruik en voorgenomen activiteiten in of in de omgeving van Natura 2000-gebieden die stikstofdepositie veroorzaken. Het is aan het bevoegd gezag om maatwerk te leveren bij de beoordeling van (voorgenomen) activiteiten en daarbij zoveel mogelijk de relevante factoren die hierop van invloed zijn te betrekken. Zo kan bijvoorbeeld – afhankelijk van de situatie – een afname van depositie worden verrekend met de depositie veroorzaakt door de activiteit die ter beoordeling voorligt (saldering), zodat ruimte ontstaat voor economische ontwikkeling. Het voordeel hiervan is dat economische ontwikkeling, mits deze gepaard gaat met afname van de milieudruk, het realiseren van instandhoudingsdoelstellingen dichterbij kan brengen. Dit dient echter op gebiedsniveau op ecologische wijze onderbouwd te worden.

In het wetsvoorstel Crisis- en herstelwet, zoals ingediend bij de Eerste Kamer, is een stikstofvoorziening opgenomen die regelt dat indien er geen sprake is van een toename van de stikstofdepositie er een vrijstelling van de vergunningplicht geldt voor het aspect stikstof. Verder komt er een Programma Stikstof gericht op borging van de dalende lijn van de depositie.

Kaderrichtlijn Water

Het gebied Eemmeer & Gooimeer Zuidoever maakt deel uit van het stroomgebied Rijndelta³⁴. Voor de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW) is voor de Rijndelta een stroomgebiedbeheerplan vastgesteld. Natura 2000-gebieden zijn in de stroomgebiedbeheerplannen opgenomen als gebieden waar water een bijzondere bescherming behoeft. De in het stroomgebiedbeheerplan Rijndelta op te nemen milieudoelstellingen en bijbehorende maatregelen moeten dan ook overeenstemmen met de doelen van Natura 2000. De afstemming van doelen en de weergave daarvan in het stroomgebiedbeheerplan beperkt zich tot die delen van de doelstellingen van Natura 2000 die een relatie hebben met de ecologische of chemische kwaliteit van het water. Het stroomgebiedbeheerplan wordt uitgewerkt in de provinciale waterplannen en in waterbeheerplannen van waterschappen. Daar waar in de afstemming strijdigheid kan ontstaan wordt maatwerk toegepast en wordt afhankelijk van de situatie de KRW of de Vogel- en Habitatrichtlijnen als richtinggevend genomen. Tot gebiedsspecifiek maatwerk behoort bijvoorbeeld de door de waterschappen opgestelde Gewenste Grond en Oppervlakte Water Regiems (GGOR's)³⁵. Waar nodig zullen de lokale watervereisten en de daarvoor benodigde maatregelen verder worden uitgewerkt en in de Natura 2000-beheerplannen worden opgenomen. Zie ook Nota van Antwoord paragraaf 6.3.

³³ Tweede Kamer, 2008-2009, 30654, nr. 62.

³⁴ <http://www.kaderrichtlijnwater.nl/uitvoering/>

³⁵ De te nemen maatregelen voor grondwater worden gebiedsspecifiek vastgesteld via het GGOR in het stroomgebiedbeheerplan dat opgesteld wordt naar aanleiding van de Kaderrichtlijn Water (EU-richtlijn voor waterkwaliteit).

6. REACTIES OVER DE RELATIE MET DE BEHEERPLANNEN

De wijze waarop de instandhoudingsdoelstellingen al dan niet verwezenlijkt moeten worden, wordt in vele zienswijzen aan de orde gesteld. Zo wordt in verschillende zienswijzen de wens uitgesproken om de plannen zo te ontwikkelen dat daardoor de aanwezige natuurwaarden zich kunnen verbeteren en voor de komende generaties behouden blijven. Er wordt gewezen op de diverse vormen van ongewenst gebruik van het gebied. In weer andere zienswijzen is men van mening dat bepaalde vormen van gebruik geen negatieve invloed op de natuurwaarden hebben en wordt bepleit dat het huidige landgebruik ongehinderd voortgang moet kunnen vinden. Er wordt opgemerkt dat door de nationale procedure, waarbij eerst de gebieden worden aangewezen en doelstellingen worden geformuleerd en pas in een later stadium de beheerplannen worden opgesteld, aan sociaal-economische belangen voorbij wordt gegaan. Ook zou er in zijn algemeenheid onvoldoende duidelijkheid bestaan over het algehele ambitieniveau en de consequenties van de aanwijzing en het toekennen van instandhoudingsdoelstellingen. Tot slot geven verschillende insprekers aan betrokken te willen worden bij het opstellen van het beheerplan.

Met betrekking tot de hierboven genoemde argumenten worden de volgende opmerkingen gemaakt:

Volgorde aanwijzing en beheerplan

In de Nota van Antwoord staat in paragraaf 1.4 het nodige over de relatie tussen de aanwijzingsbesluiten en de nog op te stellen beheerplannen. Ook de onderbouwing van de keuze om niet gelijktijdig tot vaststelling van de instandhoudingsdoelstellingen en het beheerplan over te gaan wordt in paragraaf 1.4.1 van de Nota van Antwoord uiteengezet. Een uitzondering hierop vormen de gebieden waar de provincies het voortouw hebben voor het opstellen van de beheerplannen. Op verzoek van de provincies heeft de minister van LNV in het Algemeen Overleg met de Tweede Kamer van 13 februari 2008 toegezegd te wachten met het definitief maken van de aanwijzingsbesluiten voor die gebieden waarvoor de provincie voortouwnemer is en die daarvoor door de provincie zijn aangemeld. De provincies worden voor deze gebieden eerst in de gelegenheid gesteld met de omgeving concept-beheerplannen op te stellen op basis van de ontwerp-aanwijzingsbesluiten. De besluitvorming van deze aanwijzingsbesluiten is daarom uitgesteld tot na 1 september 2009. Hierna zullen de ontwerp-aanwijzingsbesluiten verder in procedure worden gebracht.

Voor de gebieden waar het Rijk het voortouw heeft voor het opstellen van het beheerplan blijft de volgorde: eerst vaststellen van aanwijzingsbesluiten en daarna vaststellen van de beheerplannen.

Beheerplan en bestaand gebruik

Zoals in paragrafen 1.5 en 4.2 van de Nota van Antwoord staat vermeld, kan bestaand gebruik een plaats in het beheerplan krijgen. Hierbij wordt zoveel mogelijk ruimte gelaten voor het continueren van bestaand gebruik, echter wel binnen de voorwaarden die de instandhoudingsdoelstellingen daaraan stellen. Uiteindelijk heeft het beheerplan een centrale rol als het gaat om de regulering van bestaand gebruik. In een beheerplan wordt concreet gemaakt hoe en op welke termijn de instandhoudingsdoelstellingen van het gebied gerealiseerd kunnen worden. Het beheerplan zal duidelijkheid verschaffen over de vereiste milieukwaliteit en over de ruimtelijke samenhang met de omgeving. In het beheerplan zal dus ook aan de orde komen of bestaand gebruik (mogelijk onder voorwaarden) vergunningvrij kan worden opgenomen in het beheerplan of dat een activiteit het realiseren van de instandhoudingsdoelstellingen bemoeilijkt en daardoor vergunningplichtig is in het kader van de Natuurbeschermingswet.

De opstellers van de beheerplannen zullen onderling afstemmen hoe zij met bestaand gebruik om willen gaan en hoe zij dit in het beheerplan zullen opnemen. Mogelijk kan niet voor al het bestaand gebruik ten tijde van het vaststellen van het beheerplan worden bepaald wat het effect is op de instandhoudingsdoelstellingen. Voor deze gevallen van bestaand gebruik zal dan ook tijdens de looptijd van het beheerplan (maximaal 6 jaar) een traject van vergunningverlening aan de orde blijven.

Jacht, wildbeheer en schadebestrijding worden gereguleerd door de bepalingen van de Flora- en faunawet. Dit betekent dat zienswijzen over dit onderwerp geen directe relatie hebben met de aanwijzing van Natura 2000-gebieden, maar met de bepalingen van de Flora- en faunawet. De huidige regels voor jacht en wildbeheer volgens de Flora- en faunawet zijn door de aanwijzing als Natura 2000-gebied niet gewijzigd. Over wildbeheer en schadebestrijding zijn afspraken gemaakt in het Faunabeheerplan. Zie verder paragraaf 6.4.2 van de Nota van Antwoord.

Betrokkenheid bij beheerplan

De wens om betrokken te worden bij het opstellen van het beheerplan en de diverse ideeën die daarover naar voren zijn gebracht, zoals onderscheid te maken tussen de verschillende soorten waterrecreatie, zijn een goed signaal. De integrale benadering die het beheerplan voorstaat, kan alleen succesvol zijn bij voldoende betrokkenheid. Per gebied is één bevoegd gezag de zogenaamde voortouwnemer voor het opstellen van het beheerplan. Voor dit gebied is dat het ministerie van Verkeer en Waterstaat.

Het is aan de voortouwnemer om grondeigenaren, gebruikers, andere overheden en belanghebbenden of vertegenwoordigers te betrekken bij het beheerplan. Belanghebbenden kunnen natuurlijk ook zelf het initiatief nemen hun vertegenwoordigers of de voortouwnemer te benaderen. Het is niet uitvoerbaar verzoeken om betrokkenheid bij het beheerplan, zoals verwoord in een aantal zienswijzen, door te zenden aan de voortouwnemer.

7. REACTIES OVER SCHADE

In een groot aantal zienswijzen wordt erop gewezen dat er als gevolg van deze aanwijzing inkomens- en vermogensschade kan optreden. Men mist in het besluit een paragraaf over schade en het betalen van een schadevergoeding. Verscheidene insprekers verwachten onder andere schade te lijden door vraat en overlast van foeragerende niet-broedvogels (met name ganzen en smienten). Verder wordt aangevoerd dat bij het aannemen van de Habitatrichtlijn de toezegging is gedaan dat de eigenaren en de gebruikers van de grond niet de financiële last van deze maatregelen hoeven te dragen. Artikel 31 van de Natuurbeschermingswet 1998 biedt volgens de insprekers geen afdoende mogelijkheid voor (volledige) compensatie. Verder zou de aanwijzing als Natura 2000-gebied een schending van het eigendomsrecht opleveren en in strijd zijn met artikel 1 van het Eerste Protocol van het Europese Verdrag voor de Rechten van de Mens. Ook de beperkingen van artikel 19d tot en met 19l en artikel 20 van de Natuurbeschermingswet 1998 zou een dermate zware verplichting opleveren dat het eigendom of het gebruikersrecht geen waarde van enige betekenis overhoudt. Er wordt in dit kader om een volledige schadeloosstelling gevraagd.

Met betrekking tot de hierboven genoemde argumenten worden de volgende opmerkingen gemaakt:

Schadevergoeding

Zoals in hoofdstuk 5 van de Nota van Antwoord over dit onderwerp staat vermeld, zijn in de aanwijzingsbesluiten geen aparte vergoedingsregelingen opgenomen. De huidige wettelijke regeling biedt namelijk voldoende mogelijkheden voor compensatie. Het gaat dan in het bijzonder om artikel 31 van de Natuurbeschermingswet 1998. Men kan in aanmerking komen voor schadevergoeding, indien aan bepaalde voorwaarden is voldaan.

De aanwijzingsbesluiten zullen naar verwachting niet snel een recht op schadevergoeding geven, omdat het aanwijzingsbesluit zelf over het algemeen geen beperkingen oplevert. Pas in het kader van het beheerplan of bij vergunningverlening kunnen beperkingen worden gesteld aan het bestaand gebruik, aan voorgenomen uitbreidingsmogelijkheden of aan de ontwikkeling van nieuwe activiteiten. Men komt in aanmerking voor schadevergoeding, indien aan de volgende voorwaarden is voldaan:

1. er is schade geleden door een aanwijzing van een Natura 2000-gebied, door het weigeren van een vergunning op grond van de Natuurbeschermingswet 1998 (of door een daaraan verbonden voorwaarde) of door bepalingen in het Natura 2000-beheerplan;
2. de schade behoort redelijkerwijs niet (geheel) voor eigen rekening te blijven;

3. de vergoeding van de schade is niet (voldoende) verzekerd door aankoop, onteigening of door andere maatregelen, zoals beheersubsidies.

Rol van het beheerplan bij schade

In de nog op te stellen Natura 2000-beheerplannen zal uiteindelijk worden bepaald wanneer en hoe de doelen gerealiseerd worden en welke maatregelen daarvoor noodzakelijk zijn. Pas op dat moment kan er een nauwkeurige kosteninschatting worden gemaakt. Er wordt grote waarde gehecht aan goede financiële dekking van de realisering van de doelen in de beheerplannen. Het bovenstaande houdt niet alleen in dat Nederland zich inspant om zoveel mogelijk habitattypen en soorten in een gunstige staat van instandhouding te houden of te brengen. Het betekent ook dat de compensatie van mogelijke inkomens- en vermogensschade van de betrokken eigenaren en gebruikers aan de orde dient te komen. Artikel 31 van de Natuurbeschermingswet 1998 is juist voor dit doel door de wetgever in de wet opgenomen en deze heeft gemeend daarmee een voldoende mogelijkheid voor nadeelcompensatie te bieden. Resolutie 2004/2164(INI) van het Europese Parlement over de financiering van Natura 2000, waarnaar verschillende keren in zienswijzen is verwezen, biedt dan ook geen grond voor de stelling dat artikel 31 van Natuurbeschermingswet 1998 onvoldoende compensatiemogelijkheden zou bieden.

Schade door foeragerende vogels

Grondgebruikers met gronden binnen of in de nabijheid van een Natura 2000-gebied, waarbij sprake is van een onbelemmerde landbouwproductie (dus geen natuurpacht en dergelijke), kunnen bij het Faunafonds een verzoek indienen voor een tegemoetkoming voor schade die is veroorzaakt door beschermde inheemse diersoorten (zoals wilde ganzen en smienten). Het Faunafonds keert een tegemoetkoming uit indien deze schade niet of niet geheel voor rekening van de grondgebruiker hoort te vallen. Zie ook Nota van Antwoord paragraaf 5.9.

Eigendomsrecht

Van schending van het eigendomsrecht en van strijdigheid met artikel 1 van het Eerste Protocol van het Europese Verdrag voor de Rechten van de Mens (EVRM) is geen sprake. Artikel 1, eerste lid, van het Eerste Protocol van het EVRM bepaalt dat alle natuurlijke rechtspersonen recht hebben op het ongestoord genot van hun eigendom en dat niemand van zijn eigendom zal worden beroofd, behalve indien sprake is van algemeen belang en met inachtneming van de voorwaarden neergelegd in de wet en in de algemene beginselen van het internationaal recht. De voorwaarden die worden gesteld aan het beheer van grond, die nodig is voor het realiseren van het Natura 2000-netwerk, leveren geen aantasting op van het recht van eigendom. De bepaling uit het EVRM laat onverlet dat de staat het recht heeft om die wetten toe te passen die noodzakelijk worden geacht om het gebruik van eigendom te reguleren in overeenstemming met het algemeen belang.

21 FEB. 1974

Behoort bij
ingekomen stuk
nr. 540

DE STAATSSECRETARIS VAN CULTUUR, RECREATIE EN MAATSCHAPPELIJK WERK

Overwegende, dat de hierna kadastraal omschreven percelen, tezamen zijnde een deel van de Gooikust bij Naarden, van algemeen belang zijn om hun natuurwetenschappelijke betekenis en mitsdien een natuurmonument zijn in de zin van artikel 1, onder b, van de Natuurbeschermingswet (Stb. 1967, 572;

dat het natuurmonument wordt gevormd door een brede strook verland oevergebied, welke geleidelijk overgaat in een brede zandstrook met een hoge wal, waarachter zich laag gelegen graslanden bevinden;

dat na de afsluiting van de Zuiderzee en de daardoor veroorzaakte verzoeting van het water hier een belangwekkende mengvegetatie is ontstaan van aan het zilte en brakke milieu en van aan het fluviatiele milieu gebonden plantesoorten en dat zich hieronder enkele zeldzame soorten bevinden;

dat gebieden, waar zich levensgemeenschappen onder marginale bestaansvoorwaarden handhaven, van groot belang zijn voor het ecologisch onderzoek temeer als het, gelijk in het onderhavige geval, een gebied betreft met milieu-uitersten, hetgeen voor ons land zeldzaam is;

dat bovendien kustgebieden, waar in een hoger gelegen oeverstrook het oorspronkelijk zoute karakter en in het lager gelegen terrein een van oorsprong zoet of recentelijk verzoet milieu zich naast elkaar bevinden, slechts op enkele plaatsen langs het IJsselmeer voorkomen;

dat de van het natuurmonument deel uitmakende graslanden een broedgebied vormen voor moeras- en weidevogels, waaronder minder algemene soorten, en tevens een fourageergebied zijn voor broedvogels van het Naardermeer;

Overwegende ten aanzien van de wezenlijke kenmerken van het onderhavige natuurmonument, dat hieronder moeten worden begrepen de genoemde biologische waarden en de geomorfologische structuur, de opbouw van het bodemprofiel, de openheid van het gebied en de ten behoeve van de avifauna noodzakelijke rust;

Overwegende ten slotte, dat de bescherming van het natuurmonument niet reeds op andere wijze door of krachtens de wet is verzekerd;

Gelet op artikel 7 en artikel 9, zevende lid, van de Natuurbeschermingswet;

Gezien de beschikking van 22 februari 1973, NBCR/S-7648, houdende het besluit dat de aanwijzing als beschermd natuurmonument in overweging is van de in die beschikking kadastraal omschreven percelen, tezamen zijnde de Gooikust bij Naarden;

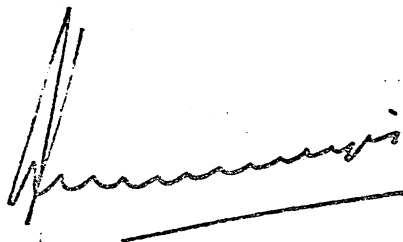
Gezien de omtrent de in overweging zijnde aanwijzing door Gedeputeerde Staten van Noord-Holland ingezonden en van hun beschouwingen vergezeldde schrifturen, alsmede de te zelfder zake door de Natuurbeschermingsraad en de Rijksplanologische Commissie uitgebrachte adviezen;

Handelende in overeenstemming met de Minister van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening;

B E S L U I T:

Aangewezen worden als beschermd natuurmonument de percelen, kadastraal bekend gemeente Naarden, sectie A, nrs. 645, 733, 739, 741, 742, 1063, 1166, 1270, 1271, 1381, 1383, en 1385, een en ander zoals aangegeven op de bij deze beschikking behorende kaart (BN 12) en tezamen zijnde een deel van de Gooikust bij Naarden.

De Staatssecretaris voornoemd,

(W. Meijer).

Bezoeknummer
Ingekomen stuk
nr. 540

TOELICHTING

(Behoort bij NBOR/S 13092)

De Gooikust bij Naarden is een gedeelte van de oude Zuiderzeekust tussen Fort Ronduit, de noordelijkste fortificatie van de vesting Naarden, en de uitspanning Cud-Valkeveen.

Het als beschermd natuurmonument aangewezen gebied bestaat uit een breed, grillig gevormd oevergebied, alsmede uit de zogenoemde "Zanddijk" en achter deze dijk gelegen lage weidegronden.

De "Zanddijk" wordt gevormd door een twintig tot veertig meter brede verlandingszone, die voor een groot deel is begroeid met riet; deze moerasachtige zone gaat naar de landzijde over in een circa tien meter brede zandstrook, welke de indruk geeft van een oorspronkelijke afslagkust, en ten slotte in een hoge glooiende wal, die grenst aan het weidegebied.

Na de afsluiting van de Zuiderzee is een geleidelijke ontzilting van het gebied in gang gezet, welke vooral in de met water doorspoelde gronden zeer snel is gegaan. In de hoger gelegen gebieden, waarin uitspoeling van het zout uitsluitend door regenwater geschiedt, is de ontzilting niet volledig, zodat het milieu nog een zilt karakter vertoont.

Deze veranderingen hebben geleid tot een verscheidenheid van milieutypen en tal van overgangen daartussen, waardoor een afwisselend vegetatiepatroon is ontstaan. Daarin komen naast een aantal zoutminnende planten zoals blauwe zeedistel, zandhaver en zeepostelein plantesoorten voor welke thuishoren in het zoete milieu, en enige zogenoemde stroomdalplanten zoals kruisdistel en kattedoorn. Van deze laatste soort is het natuurmonument de enige groeiplaats in het Gooi. De zoutminnende planten komen vooral op de hoog gelegen gronden voor, met name op de "Zanddijk". De betekenis van het natuurmonument wordt niet alleen gevormd door het vóórkomen van zoutminnende planten temidden van een over het algemeen zoet milieu, maar ook door de opbouw van het milieu. In tegenstelling tot andere in Nederland voorkomende kustbegeleidende milieus, waar in het algemeen de hogere gronden een minder zilt karakter hebben dan de lagere, vertonen in het onderhavige natuurmonument door de wijze van ontzilting de hoger gelegen gronden een zilter karakter dan die welke lager gelegen zijn. De in het natuurgebied voorkomende zoutminnende planten groeien dan ook onder minimale bestaansvoorwaarden. Zulk een situatie is van groot belang voor het ecologisch onderzoek in verband met de vraag, welke eisen plantesoorten aan milieuomstandigheden stellen en welke invloed minimale bestaansvoorwaarden hebben op die plantesoorten. Gebieden waar zoutminnende plantesoorten onder dergelijke omstandigheden voorkomen zijn in ons land zeldzaam.

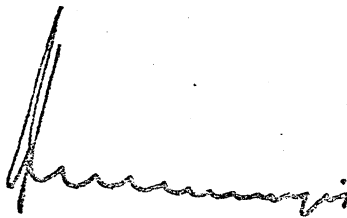
De achter de "Zanddijk" gelegen graslanden zijn vooral van ornithologische betekenis als broedgebied voor moeras- en weidevogels, waaronder minder algemene soorten als bergeend, snor en sprinkhaanrietzanger, en bovendien als fourageergebied voor broedvogels van het Naardermeer, zoals lepelaar en aalscholver.

Ten aanzien van dit deel van het natuurmonument kan worden gesteld dat aantastingen, gelegen in verstoring van de voor de avifauna noodzakelijke

rust en in wijziging van het thans bestaande bodengebruik, in de eerste plaats moeten worden voorkomen. Het bestaande agrarische gebruik van de grond kan normaal voortgezet worden.

De westelijke begrenzing van het natuurmonument is het tracé van de nieuwe rijksweg 1. De noordgrens wordt gevormd door aan de Staat toebehorende gronden, zijnde de kuststrook in engere zin van het IJsselmeer. De oostelijke begrenzing wordt deels gevormd door een strandje ten noorden van de uitspanning "Oud-Valkeveen", dat verpacht wordt door de Staat, en voor het overige door de terreinen van "Oud-Valkeveen", welke een uitgesproken recreatieve bestemming hebben; die terreinen zijn volledig afgescheiden van het natuurmonument door een hoog raster. De begrenzing aan de zuidzijde van het natuurmonument is de Costdijk, die in het landschap een "natuurlijke" grens vormt tot aan rijksweg 1.

De Staatssecretaris van Cultuur,
Recreatie en Maatschappelijk Werk,

(W. Heijer).

DE STAATSSECRETARIS VAN CULTUUR, RECREATIE EN MAATSCHAPPELIJK WERK

Overwegende, dat een op bijbehorende kaart BN 12/SN 26 aangegeven gebied, deel uitmakende van de Gooikust bij Naarden, een natuurmonument is, dat eigendom is van de Staat, en dat het wenselijk is dit natuurmonument aan te wijzen als staatsnatuurmonument;

Gelet op artikel 21, eerste en tweede lid, van de Natuurbeschermingswet (Stb. 1967, 572);

Gehoord de Natuurbeschermingsraad, burgemeester en wethouders van Naarden en gedeputeerde staten van Noord-Holland;

Handelende in overeenstemming met de Ministers van Verkeer en Waterstaat en van Financiën;

B E S L U I T :

Het op bijbehorende kaart BN 12/SN 26 als zodanig aangegeven gebied wordt aangewezen als staatsnatuurmonument.

Van deze beschikking zal mededeling worden gedaan in de Staatscourant.

De Staatssecretaris voornoemd,

(W. Meijer).

Toelichting

De Gooikust bij Naarden is een gedeelte van de oude Zuiderzeekust tussen Fort Ronduit, de noordelijkste fortificatie van de vesting Naarden, en de uitspanning Oud-Valkeveen. De kuststrook in engere zin is eigendom van de Staat en beslaat een oppervlakte van ongeveer 17 ha.

Bij mijn beschikking van 21 februari 1974, NBOR/S-13092, is het deel van de Gooikust van Naarden hetwelk geen eigendom is van de Staat aangewezen als beschermd natuurmonument. Daarop heb ik de volgende toelichting gegeven.

" Het als beschermd natuurmonument aangewezen gebied bestaat uit een breed, grillig gevormd oevergebied, de zogenoemde "Zanddijk" en achter deze dijk gelegen lage weidegronden. De "Zanddijk" wordt gevormd door een twintig tot veertig meter brede verlandingszone, die voor een groot deel is begroeid met riet; deze moerasachtige zone gaat naar de landzijde over in een circa tien meter brede zandstrook, welke de indruk geeft van een oorspronkelijke afslagkust, en tenslotte in een hoge glooiende wal, die grenst aan het weidegebied. Na de afsluiting van de Zuiderzee is een geleidelijke ontzilting van het gebied in gang gezet, welke vooral in de met water doorspoelde gronden zeer snel is gegaan. In de hoger gelegen gebieden, waarin uitspoeling van het zout uitsluitend door regenwater geschiedt, is de ontzilting niet volledig, zodat het milieu nog een zilt karakter vertoont.

Deze veranderingen hebben geleid tot een verscheidenheid van milieutypen en tal van overgangen daartussen, waardoor een afwisselend vegetatiepatroon is ontstaan. Daarin komen naast een aantal zoutminnende planten, zoals blauwe zeedistel, zandhaver en zeepostelein, plantesoorten voor, welke thuishoren in het zoete milieu, en enige zogenoemde stroomdalplanten zoals kruisdistel en kattedoorn. Van deze laatste soort is het natuurmonument de enige groeiplaats in het Gooi. De zoutminnende planten komen vooral op de hoog gelegen gronden voor, met name op de "Zanddijk". De betekenis van het natuurmonument wordt niet alleen gevormd door het vóórkomen van zoutminnende planten te midden van een over het algemeen zoet milieu, maar ook door de opbouw van het milieu. In tegenstelling tot de in Nederland voorkomende kustbegeleidende milieus waar in het algemeen de hogere gronden een minder zilt karakter hebben dan de lagere, vertonen in het onderhavige natuurmonument door de wijze van ontzilting de hoger gelegen gronden een zilter karakter dan die welke lager zijn gelegen. De in het natuurgebied voorkomende zoutminnende planten groeien dan ook onder minimale bestaansvoorwaarden. Zulk een situatie is van groot belang voor het oecologisch onderzoek in verband met de vraag welke eisen plantesoorten aan milieu-omstandigheden stellen en welke invloed minimale bestaansvoorwaarden hebben op die plantesoorten. Gebieden waar zoutminnende plantesoorten onder dergelijke omstandigheden voorkomen zijn in ons land zeldzaam. De achter de "Zanddijk" gelegen graslanden zijn vooral van ornithologische betekenis als broedgebied voor moeras- en weidevogels, waaronder minder algemene soorten als bergeend, snor en sprinkhaanrietzanger, en bovendien als fourageergebied voor broedvogels van het Naardermeer, zoals lepelaar en aalscholver.

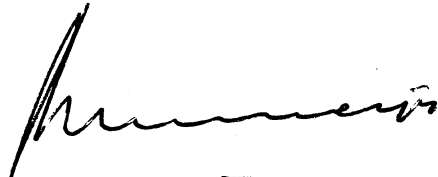
Ten aanzien van dit deel van het natuurmonument kan worden gesteld dat aantasting van de wezenlijke kenmerken in de eerste plaats gelegen zal zijn in verstoring van de voor de avifauna noodzakelijke rust en in wijziging van het thans bestaande bodemgebruik. Het bestaande agrarische gebruik van de grond kan normaal voortgezet worden.

De westelijke begrenzing van het natuurmonument wordt gevormd door het tracé van de nieuwe Rijksweg 1, waarvan de aanleg thans in uitvoering is. De noordgrens wordt gevormd door aan de Staat toebehorende gronden, zijnde de kuststrook in engere zin van het IJsselmeer, de oostelijke begrenzing wordt deels gevormd door een strandje ten noorden van de uitspanning "Oud-Valkeveen", dat verpacht wordt door de Staat. Voor het overige wordt de oostelijke begrenzing gevormd door de terreinen van "Oud-Valkeveen", welke een uitgesproken recreatieve bestemming hebben. Dit gebied is volledig afgescheiden van het natuurmonument door een hoog raster. De begrenzing aan de zuidzijde van het natuurmonument is de Oostdijk, die in het landschap een "natuurlijke" grens vormt tot aan Rijksweg 1".

Tot zover die toelichting.

Teneinde de gehele Gooikust bij Naarden eenzelfde bescherming deeltachtig te doen worden, is bij de onderhavige beschikking het deel dat aan de Staat toebehoort aangewezen als staatsnatuurmonument.

De Staatssecretaris van Cultuur,
Recreatie en Maatschappelijk Werk,

(W. Meijer).

DE STAATSSECRETARIS VAN CULTUUR, RECREATIE EN MAATSCHAPPELIJK WERK

Overwegende, dat het op bijbehorende kaart SN 16 aangegeven gebied, deel uitmakende van het zogenoemde Eemmeer, een natuurmonument is, dat eigendom is van de Staat;

Gelet op artikel 21, eerste en tweede lid, van de Natuurbeschermingswet (Stb. 1967, 572);

Gehoord de Natuurbeschermingsraad, de colleges van burgemeester en wethouders van Bunschoten, van Eemnes en van Blaricum en de colleges van gedeputeerde staten van Utrecht en van Noord-Holland;

Handelende in overeenstemming met de Ministers van Verkeer en Waterstaat en van Financiën;

B E S L U I T :

Het op bijbehorende kaart SN 16 aangegeven gebied wordt aangewezen als staatsnatuurmonument.

Van deze beschikking zal mededeling worden gedaan in de Staatscourant.

De Staatssecretaris voornoemd,
namens deze,
de Directeur-Generaal voor
Natuurbehoud, Recreatie en Media,

(Dr. J. Verhoeve)

Toelichting

Het "Eemmeer" (+ 1200 ha), dat deel uitmaakt van de randmeren langs de voormalige Zuiderzeekust, is van groot belang voor waterwild en steltlopers. Het vormt een onderdeel van de vliegroute van vele soorten waterwild die ten noorden en ten oosten van ons land broeden en die in het Eemmeer korte of langere tijd vertoeven. In de herfst en de winter - bij open water - worden tienduizenden eendachtigen en andere watervogels in dit gebied aangetroffen.

Het buitendijkse oeverland en het eiland zijn belangrijke broed- en rustgebieden voor vele soorten watervogels. Voorts komen vrijwel alle steltlopers, waaronder kemphanen, uit de omringende weidegebieden hier overnachten.

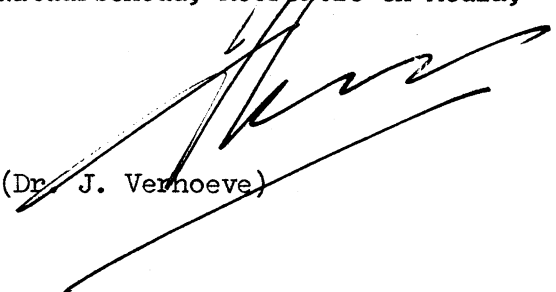
De betekenis van het gebied is mede gelegen in de omstandigheid, dat op een relatief klein gebied zowel rust- en broedgelegenheden (het water en de rietlanden) als fourageergebieden (de oeverlanden) voorkomen. Tevens is het een voedselgebied voor lepelaars en aalscholvers uit het Naardermeer.

Dit alles tezamen heeft het Eemmeer gemaakt tot een water van internationale betekenis voor het behoud van het waterwild en daardoor tot een object voor natuurwetenschappelijke studie. Dit komt onder andere tot uitdrukking door de plaatsing van het gebied op de List of European and North African Wetlands of International Importance van de International Union for the Conservation of Nature and Natural Resources (I.U.C.N.). Door de aanvoer van het sterk vervuilde water van de Eem (lozing van rioolwater van onder andere Amersfoort en Baarn) treedt in het Eemmeer vervuiling op, waardoor bijvoorbeeld de voedselplanten van de kleine zwaan erg hebben geleden. Dit heeft tot gevolg gehad, dat het aantal aanwezige vogels van deze soort helaas aanzienlijk is teruggelopen. Krachtens artikel 21, derde lid, van de Natuurbeschermingswet is het beheer van een staatsnatuurmonument gericht op het behoud of het herstel van onder meer de natuurwetenschappelijke betekenis. Op grond hiervan zal het beheer mede gericht zijn op het terugdringen van de vervuiling.

De voornaamste overweging, welke aan de bescherming van het betrokken gebied ten grondslag ligt, is de handhaving van de daar heersende rust.

De aanwijzing als staatsnatuurmonument zal niet direct gevolgen hebben voor de visserij en het varen op het Eemmeer.

De Staatssecretaris van Cultuur,
Recreatie en Maatschappelijk Werk,
namens deze,
de Directeur-Generaal, voor
Natuurbehoud, Recreatie en Media,

(Dr. J. Verhoeve)

MINISTERIE VAN
LANDBOUW EN VISSERIJ

30 december 1985

No. NMF/N 85-10494

Dir.-Gen. Landelijke Gebieden
en Kwaliteitszorg
Directie Natuur, Milieu
en Faunabeheer

DE MINISTER VAN LANDBOUW EN VISSERIJ

Gehoord de Natuurbeschermingsraad, Burgemeester en Wethouders van
Huizen en van Naarden en Gedeputeerde Staten van Noord-Holland;

In overeenstemming met de Staatssecretaris van Financiën en de
Minister van Verkeer en Waterstaat;

Gelet op artikel 21, eerste lid, van de Natuurbeschermingswet
(Stb. 1967, 572);

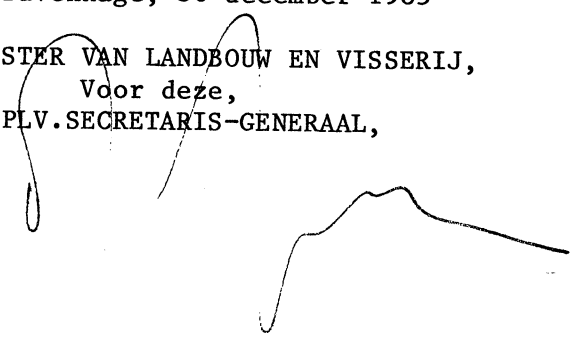
BESLUIT:

Het op bijbehorende kaart SN94 aangegeven gebied, hierna te noemen
"Gooimeer", dat eigendom is van de Staat, wordt aangewezen als
staatsnatuurmonument.

Van deze beschikking zal mededeling worden gedaan in de Nederlandse
Staatscourant.

's-Gravenhage, 30 december 1985

DE MINISTER VAN LANDBOUW EN VISSERIJ,
Voor deze,
DE PLV. SECRETARIS-GENERAAL,

TOELICHTING

1. Inleiding

Het staatsnatuurmonument "Gooimeer" bestaat uit ondiepe wateren, oevers, rietlanden en enige vochtige graslanden, die in natuurwetenschappelijk en landschappelijk opzicht van grote betekenis zijn. Het staatsnatuurmonument "Gooimeer" is gelegen in de gemeenten Huizen en Naarden en heeft een oppervlakte van ca. 400 ha. De Commissie Recreatief Gebruik Randmeren IJsselmeerpolders (CoRRIJ) heeft in december 1982 een reeks van inrichtings- en beheersadviezen voor de ontwikkeling van het Gooi- en IJmeer aan de Minister van Verkeer en Waterstaat aangeboden. Een van de voorstellen van de CoRRIJ was de aanwijzing van een deel van het randmeer Gooimeer als staatsnatuurmonument; aanwijzing wordt noodzakelijk geacht om de natuurlijke waarden veilig te stellen en zo mogelijk verder te ontwikkelen.

2. Natuurwetenschappelijke betekenis

In 1980 heeft de Natuurwetenschappelijke Commissie van de Natuurbeschermingsraad de "Oecologische Visie Randmeren" gepubliceerd. Dit rapport bevat beschrijvingen van de natuurwetenschappelijke en landschappelijke waarden van alle randmeren, hun samenhang in natuurwetenschappelijk opzicht onderling en met de natuurgebieden in de polders en het oude land alsmede de beschrijvingen van de bedreigingen van de kwaliteiten van de randmeren. Deze toelichting is gebaseerd op de beschrijvingen uit de "Oecologische Visie Randmeren", aangevuld met recent verzamelde gegevens. Achtereenvolgens zullen worden behandeld "Geologie, geomorfologie en bodem", "Flora en Vegetatie" en "Fauna".

a. Geologie, geomorfologie, bodem en waterhuishouding

Het randmeer Gooimeer ontstond in 1964 tijdens de aanleg van Zuidelijk Flevoland; aan de westzijde wordt het begrensd door de Hollandse brug bij Muiderberg, aan de oostzijde door de Stichtse brug. Voor 1932 maakte het Gooimeer deel uit van de Zuiderzee. De kustlijn van het oude land is hier ontstaan door afslag van de stuwval van het Gooi als gevolg van de getijdebeweging. Het tijdens de afslag vrijkomende materiaal sedimenteerde voor de kust waardoor een min of meer terrasvormige afzetting even onder het wateroppervlakte ontstond. Een ander gevolg van de afslag was het ontstaan van een zandige en lemige klif dat het Gooi aan de noordkant begrensd. Na de totstandkoming van de Afsluitdijk verdween de getijdebeweging en kwam aan de afslag en de terrasvorming onder water vrijwel een einde.

De bodem van het Gooimeer is gevormd door abrasie en onderwatersedimentatie: hierdoor ontstond een vlakke uniforme, ondiepe meerbodem, welke geleidelijk in diepte toeneemt. De onderwaterafzettingen in het Gooimeer bestaan uit zand en zware zavel (zgn. Zuiderzeebodemgrond) en liggen op de pleistocene ondergrond.

In het zuidwestelijke gedeelte van het gebied bevindt zich een voormalige zandwinput.

Het water van het Gooimeer staat in vrije uitwisseling met het Eemmeer, Nijkerkernauw, IJmeer en Markermeer.

Wateronttrekking aan deze meren vindt plaats voor de doorspoeling van Noord-Holland ten noorden van het Noordzeekanaal en voor de zoutbestrijding op het Noordzeekanaal. In droge zomers is de toevoer naar deze meren onvoldoende om aan de inlaatbehoefte van het Noordzeekanaalgebied en de Schermerboezem en aan de eigen waterbehoefte ten gevolge van verdamping te voldoen. Hierdoor is het noodzakelijk dat water uit het IJsselmeer wordt ingelaten.

Het Gooimeer ontvangt alleen van de oude landzijde oppervlaktewater via gemalen en open waterlopen. De belangrijkste leverancier is de Eem, uitmondend in het Eemmeer. Ook treedt kwel op vanuit het Gooi. De gemiddelde verblijftijd van het water in het Gooimeer bedraagt ca. 2 maanden.

Ten aanzien van de waterkwaliteit in het Gooimeer kan opgemerkt worden dat het water voedselrijk is; het hoge gehalte aan nutriënten moet worden toegeschreven aan de grote toevoer door de Eem. De vervuilinggraad van het Gooimeer is lager dan in het aangrenzende Eemmeer. Voor een deel is dit te danken aan het in werking treden van enige rioolwaterzuiveringsinstallaties, waardoor belangrijke vervuilingbronnen konden worden gesaneerd. De waterkwaliteit is voldoende om de aanwezige fonteinvegetaties in stand te houden.

b. Flora en vegetatie

In het Gooimeer wordt een onderwatervegetatie aangetroffen, bestaande uit een drietal fonteinkruidsoorten (Doorgroeid-, Kam- en Tenger fonteinkruid); plaatselijk bevindt zich in deze vegetatie ook Zanichella. Deze onderwatervegetatie bevindt zich vooral in dat deel van het Gooimeer dat thans als staatsnatuurmonument wordt aangewezen; ze is van wezenlijk belang voor fouragerende watervogels.

Voor de Gooikust komt een tot 100 meter brede rietkraag voor, die slechts op enkele plaatsen is onderbroken. Er is een verlandingsreeks aanwezig vanaf het open water: eerst een zone waarin Zeebies domineert, hier en daar afgewisseld door solitaire velden van Mattenbies en Lisdodden. Hierna volgt een brede zone waarin riet domineert, met plaatselijk faciesvorming van Lisdodde of Liesgras, wat meer landinwaarts, waar het ondieper is, voegen zich daarbij ruigtkruiden als Haagwinde, Harig wilgenroosje, Rietgras en Watermunt. In de daarop volgende aanspoelselzone komen ruigtkruidenvegetaties voor waarin naast de reeds genoemde soorten ook Koninginnekruid, Moerasspirea, Moerasmelkdistel, Heelblaadjes, Valeriaan, Wederik en Wolfspoot worden aangetroffen. Nog meer landinwaarts vindt plaatselijk opslag plaats van Zwarte els, Zachte berk, diverse soorten wilg, Vogelkers en Es. Op enkele plaatsen zijn broekstruweeltjes ontstaan bijvoorbeeld bij Oud-Valkeveen.

Van bijzondere betekenis zijn de zandige oeverlanden; hierin komen nog enige relictten van de voormalige brakke Zuiderzee flora voor (o.a. Zeehaver, Zeepostelein en Zilt torkruid). Vegetaties met dergelijke relictten zijn te vinden in steile gradiëntsituaties van nat naar droog. Daar waar de nat-drooggradiënt minder steil verloopt, zijn soortenrijke riet-zeggemoerassen tot ontwikkeling gekomen. In deze moerasvegetaties komen diverse minder algemene plantesoorten voor als Cyperzegge, Dotterbloem, Heelblaadjes, Pluimzegge, Poelruit en Rietorchis.

De droogste delen van het natuurmonument bevatten een vegetatie van zandige milieus waarin veel stroomdalplantesoorten voorkomen. Genoemd kunnen worden Handjesgras, Hondsviooltje, Kattedoorn, Wilde kruisdistel en Zeepkruid.

c. Fauna

De belangrijkste betekenis van het staatsnatuurmonument "Gooimeer" in faunistisch opzicht is de functie die dit deel van het gelijknamige randmeer heeft voor pleisterende en fouragerende watervogels.

Op basis van de 1%-norm kan worden vastgesteld dat het staatsnatuurmonument "Gooimeer" van internationale betekenis is voor de volgende soorten: Kleine zwaan, Slobeend en Tafeleend. (De 1%-norm, opgesteld door het International Waterfowl Research Bureau, houdt in dat een gebied van internationale betekenis wordt beschouwd als er gedurende een bepaalde periode 1% of meer van een bepaalde, in dit geval de Noordwest-Europese, populatie aanwezig is). Ook de volgende soorten komen vaak in grote aantallen voor op het "Gooimeer": Fuut, Wintertaling, Krakeend, Smient, Toppereend, Kuifeend, Brilduiker en Grote zaagbek.

Naast de pleister- en fourageerfunctie heeft het Gooimeer eveneens betekenis als ruigebied voor vele duizenden eenden in de periode augustus-oktober.

Voor broedvogels zijn vooral de oeverzone en de rietkraag van belang. Als broedvogel komen hier onder meer voor Fuut, Krakeend, Slobeend, Wintertaling, Bruine kiekendief, Tureluur, Kleine karekiet en Sprinkhaanrietzanger.

3. Natuurschoon

Het natuurmonument is uit een oogpunt van natuurschoon van betekenis vanwege de weidsheid van het landschap en de fraaie overgangen van water naar de hoge oevers van het Gooi.

4. Begrenzing

Het staatsnatuurmonument "Gooimeer" omvat het ondiepe watergedeelte van het gelijknamige randmeer alsmede de oeverzone aan de zijde van het oude land, voor zover gelegen tussen het Fort "Ronduit" en de havenmond van Huizen. De noordgrens van het natuurmonument volgt globaal de -1.0 meter N.A.P.-lijn; deze grens is gekozen omdat in water dieper dan 1 meter de fonteinkruidenbegroeiing sterk afneemt; dergelijk water is van minder betekenis voor de fouragerende watervogels. Tevens begint in het Gooimeer buiten de -1.0 meterlijn de vaargeul en het concessiegebied voor zandwinning. De exacte noordgrens is bepaald aan de hand van coördinaten (zie kaart SN94).

De oostgrens loopt pal ten westen van de rioolzuiveringsinstallatie bij Huizen in noord-zuidrichting. De zuidgrens wordt gevormd door de overgang van vochtige naar hogere, droge gronden van het Gooi; deze grens valt hier samen met de eigendomsgrens van de Staat. In het westelijk deel van het natuurmonument valt de zuidgrens samen met de noordgrens

van het reeds aangewezen staatsnatuurmonument "Gooikust bij Naarden". De westgrens van het staatsnatuurmonument "Gooimeer" tenslotte is gelegen nabij het Fort "Ronduit" bij Naarden.

Een tweetal strandjes bij Oud-Valkeveen en bij Oud-Naarden is buiten de aanwijzing gelaten.

De grens van het staatsnatuurmonument "Gooimeer" is nader aangegeven op de bij de beschikking behorende kaart SN94.

5. Gebruik en beheer

a. Huidig gebruik

Het huidige recreatieve gebruik kan worden onderscheiden in waterrecreatie, amphibische recreatie en landrecreatie.

Waterrecreatie bestaat uit varen met (zeil)jachten en catamarans alsmede plankzeilen. Waterrecreatie vindt met name plaats vanuit het recreatieve steunpunt te Oud-Naarden. Amphibische recreatie (strandbezoek) geschiedt op de stranden bij Oud-Valkeveen en Oud-Naarden. Landrecreatie vindt in en langs het natuurmonument voornamelijk plaats tussen de jachthaven Oud-Naarden en Huizen. Het fietspad dat daar langs het natuurmonument loopt wordt door wandelaars en fietsers ook gebruikt als uitvalbasis naar het natuurmonument.

Op een tweetal plaatsen in het natuurmonument is sprake van vrij extensief agrarisch gebruik. Pal ten westen van Huizen komen enige moerasige graslandjes voor, waar beweiding plaats vindt. Pal ten oosten van Oud-Valkeveen bevindt zich een vochtig poldertje, alwaar het agrarisch gebruik bestaat uit deels weiden en deels hooien.

Exploitatie van het rietland vindt plaats nabij Oud-Naarden en ten westen van Huizen. Elders in het natuurmonument wordt het rietland niet beheerd.

De in het zuidwestelijke deel gelegen zandwinput is niet meer als zodanig in gebruik. In de toekomst kan deze wellicht (gedeeltelijk) gedempt worden met gebiedseigen, onverdachte baggerspecie.

Vanwege de geringe diepte is het aan te wijzen gebied van geringe betekenis voor de sportvisserij, zodat deze slechts incidenteel wordt beoefend. De jacht is in het natuurmonument niet verhuurd.

b. Gewenst beheer

Het gewenste beheer van het natuurmonument zal gericht moeten worden op behoud en waar mogelijk herstel van de natuurwetenschappelijke waarden en het natuurschoon. Voor het staatsnatuurmonument "Gooimeer" betekent dit het handhaven van de voor de avifauna noodzakelijke rust en het instandhouden van de waardevolle vegetaties van de overgangen van nat naar droog.

Daarnaast is het gewenst dat de waterkwaliteit verbeterd wordt door voortgaande terugdringing van de eutrofiëring van het riviertje de Eem.

Ten aanzien van de recreatie te water kan worden opgemerkt dat uitvoering dient te worden gegeven aan de in het "Inrichtings- en Be-

heersplan Gooi- en IJmeer" gedane voorstellen voor dit deel van het Gooimeer. Dit betekent een verplaatsing van de plankzeilokaties langs de oude landzijde naar een nieuw recreatief steunpunt nabij zowel de Hollandse als de Stichtse brug, het verplaatsen van de catamaranjachthaven naar een steunpunt bij de Stichtse brug en het treffen van technische en educatieve maatregelen om het natuurmonument af te schermen tegen watersport-activiteiten. Deze maatregelen zullen in overleg met de betrokken overheden en belanghebbenden nader uitgewerkt worden in een beheersplan.

De beroepsvisserij kan worden voortgezet op de wijze zoals die tot nog toe gebruikelijk was.

Ten aanzien van de jacht kan worden opgemerkt dat het gewenst is dat deze ook in de toekomst niet wordt verhuurd.

Voor het behoud en ontwikkeling van de natuurwaarden is het gewenst dat het agrarisch gebruik van de graslanden verder wordt geëxtensieerd en dat het areaal te beheren rietlanden wordt uitgebreid. Het ligt in het voornemen dat het beheer van deze gronden na de aanwijzing als Staatsnatuurmonument overgenomen wordt door het Staatsbosbeheer.

BEGRENZING NATUURMONUMENT

OPEN WATER

RUST- EN FOERAGEGEBIED VOOR WATERVOGELS

GEHELE JAAR AFGESLOTEN INGEVOLGE ARTIKEL 17 VAN DE NATUURBESCHERMINGSWET

WELANDEN

BROD- EN FOERAGEER- EN RUSTGEBIED VOOR WEIDEVOGELS

GEEN VRIJE TOEGANG (UITGEZONDERD EIGENAREN/ GEBRUIKERS)

OEVER- EN VERLANDINGSSTROOK

BROD- EN FOERAGEER- EN RUSTGEBIED VOOR DIVERSE VOGELSOORTEN, TEVENS

KWETSBARE VEGETATIE

GEEN VRIJE TOEGANG

OPEN WATER (CORRIDOR)

RUST- EN FOERAGEGEBIED VOOR WATERVOGELS

GEHELE JAAR RECREATIEF MEDEGEBRUIK

TOEKOMSTIG AF TE SLUITEN GEBIED INGEVOLGE ARTIKEL 17 VAN DE

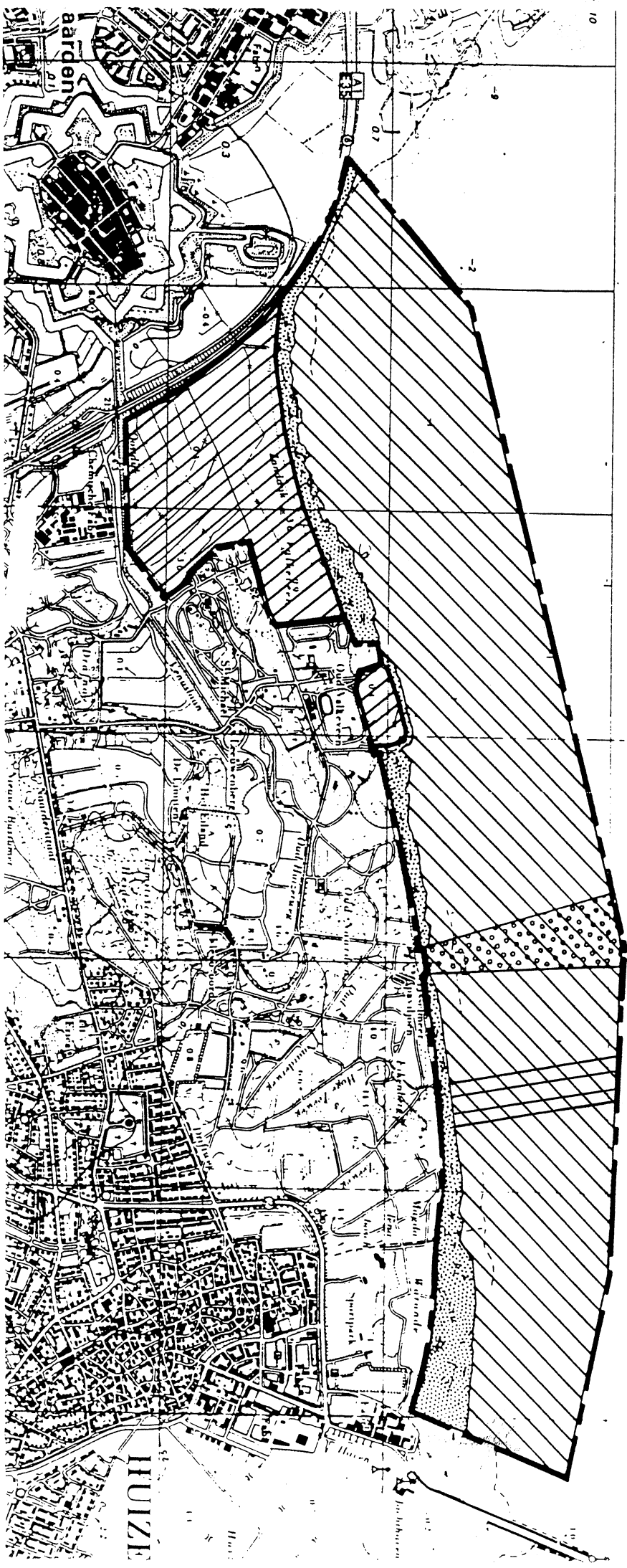
NATUURBESCHERMINGSWET (ZIE TEKST)

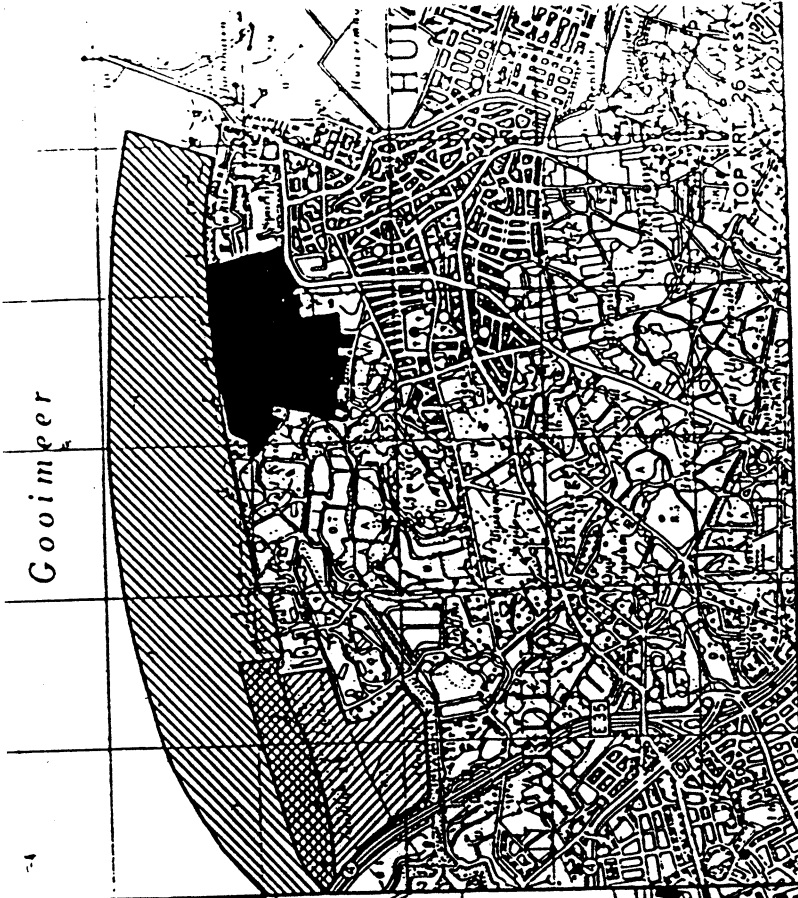
Strook waarvoor ontheffing ex artikel 16 van de Natuur-
beschermingswet geldt ten behoeve van de Nederlandse
Toeristen Kamperclub (brief NMF-91-6394)

=====

BIJLAGE BIJ BRIEF NMF-91-6394

G o o i m e e r
Democratische Beweging

SITUERING IN DE STREEK
SCHAAL 1 : 50.000

- BESCHERMD NATUURMONUMENT „GOOISE NOORDFLANK”
- STAATSNATUURMONUMENT „GOOIMEER”
- STAATSNATUURMONUMENT „GOOIKUST”
- BESCHERMD NATUURMONUMENT „GOOIKUST”

BESCHERMD NATUURMONUMENT
GOOISE NOORDFLANK (NAARDER ENG)
GEMEENTE NAARDEN
BN 130
SCHAAL 1 : 10.000

